

DESMALA SURE

Komela Komünista Kırmanciye

Dersim Komünist Hareketi

Amor 6

Pêro Karkerê Dina Jubê!

Marte 1993

İÇİNDEKİLER

1925 Zaza Ayaklanması

I. Bölüm

Seyfi CENGİZ

Neo-Nazi Wazenê Ke Adirê Fırına Reyna Gurkere

X. Çelker

Çeviriler ve Çeviri Özetleri:

Dersim

Andranik, 1901

I. Bölüm

İsuke Bive Kor Dina Nêvineno

A. Munzur

Sera Newiyede Wejifê Koma Komünista Kırmanciye

Turabi Ovacıklı

Dil, Kültür ve Edebiyat / Zon, Kültür u Edebiyat

Marşa Dersim, Hasan Dewran

Torê Ma, Beser Dersimli

Xıdırê Mı, Arekerdox: A. Ç. Kaya

Azadiye, Nêmedeniye! H. Çağlayan

Dayê, Hawar Tornêcengi

Okur Mektupları / Mektuvê Wendoxu

Zıfı Selcan, H.T, Hasan Dewran, M. Elişan, M. Cömert,
Wuşe, A. K. G, Usxan., M. Çermug, Zafer, D. U, Celal Taş,
Ç. Kılıç, M. Sarıyıldız, Ekin Dersim, D. Cengiz, S. Yıldız vd.

68'inci Yıldönümünde

1925 Zaza Ayaklanması

S. CENGİZ

"Genç-Darahini Ayaklanması" olarak da adlandırılan Şeyh Sait ayaklanması, 13 Şubat 1925 günü patlak veren Piran olayı ile başladı(1). Bu ayaklanmaya ilişkin kaynakların hemen tümünde, bu ayaklanma ile Kürt Teali Cemiyeti (KTC), özellikle de 1922 ya da 1923 yılı sonlarında Erzurum'da kurulduğu öne sürülen Kürt İstiklal Cemiyeti (Azadi) arasında doğrudan bir bağlantı kurulmakta, buradan hareketle yaklaşık iki yıllık bir hazırlıktan söz edilmektedir (2).

M. Şerif Fırat, Cibranlı Halit'le eniştesi Şeyh Sait'in 1922 yılı baharında Erzurum'da günlerce ayaklanma konusunu görüştiklerini öne sürmektedir. Fırat; saltanat ve hilafetin kaldırıldığı, Kürtlere bazı ulusal haklar tanıyan Sevr Anlaşması'nın (11 Ağustos 1920) geçersizleştiği ve Hamidiye alayları olarak bilinen Kürt milislerinin tasfiye edildiği T.C'nin kuruluşunu izleyen günlerde (1924) ise, Cibranlı Halit, Bitlis Milletvekili Y. Ziya ve Ş. Sait'in ayaklanma kararı aldıklarını yazmaktadır. Ş. Sait hareketini bir "irtica hareketi" olarak tanımlayan M. Ş. Fırat'a göre, ayaklanma hazırlıkları bu sıralarda başlanılmış ve ilk kez "Hormek aşiretinin aydınları" tarafından, "gizli bir mektupla" bizzat Mustafa Kemal'e kendi deyimleriyle "arz" edilmiştir (3).

Ş. Sait'in, "Ayaklanmaya Piran'daki tutuklama olayı üzerine ani olarak karar verdim" şeklindeki açıklamasını gerçeğe aykırı bulan Reşat Hallı da, "isyan propagandası"nın daha gerilere kadar uzandığını, ayaklanma hazırlıklarının Genç Valisi İsmail Hakkı, Genç Milletvekili Hamdi ve Çapakçur öğretmenlerinden Mehmet Zeki tarafından çok önceden (1924 yılı ortaları olmalı) İçişleri Bakanlığı'na ayrı ayrı ihbar edildiğini yazar (4).

Şeyh Sait, Cibranlı Binbaşı Kasım tarafından yakalanmıştır. Binbaşı Kasım, Şeyh Sait'in bacanağıdır.

Uğur Mumcu, Binbaşı Kasım'ın kimliği konusunda şunları yazıyor: "Şeyh Sait, bacanağı Binbaşı Kasım'ın kurduğu tuzağa düşmüştür. Binbaşı Kasım, 1924 Ekim ayından yakalanacakları güne kadar hükümetle haberleşmektedir! Evet, Kasım Bey bir hükümet ajanıdır!"(5). Bu veriler, Azadi üyelerinin ve Ş. Sait hareketinin ayaklanmadan aylarca önceki bir tarihten itibaren devlet tarafından yakın takibe alındığına işaret ederler.

Ihsan Nuri Olayı: Tutuklamalar Başlıyor

Çeşitli kaynaklara göre, Azadi üyeleri bağımsız Kürdistan kurmak amacıyla genel bir ayaklanma örgütlemeye çalışırlar. Bu amaçla nüfuzlu

Kürt ağa, bey ve şeyhlerinin yanı sıra, Zazalar arasında büyük nüfuzu bulunan Ş. Sait'le de görüşürler.

Bu arada, 1924 Eylül'ünde Hakkari'de Nasturi ayaklanması patlak verir. Nasturi Ayaklanması'nı bastırmak için gönderilen alayda görevli Azadi üyesi subaylar (Yüzbaşı İhsan Nuri, Bitlis Milletvekili Yusuf Ziya'nın kardeşi Teğmen Ali Rıza ve arkadaşları), 350-400 kadar erle beraber birliklerinden kaçarak, bir ayaklanma girişiminde bulunurlar. Girişimin başarısızlığı üzerine de İngiliz işgalindeki Irak'a sığınurlar (6).

Bu ayaklanma girişimiyle bağlantısı kurulan Y. Ziya, 10 Ekim 1924'te Erzurum'da tutuklanır. Bitlis'te yargılanan Y. Ziya, hareketin liderleri olarak Cibranlı Halit, Hasanlı Halit, Şeyh Sait ve Huytu aşiret reisi Mutkanlı Hacı Musa'nın adlarını verir (7).

Hacı Musa, derhal yakalanır. 20 Aralık 1924 günü Erzurum'da tutuklanan Cibranlı Halit de yargılanmak üzere Bitlis'e gönderilir. Hasanlı Halit ve Ş. Sait ise, ifade vermek üzere çağrıldıkları Bitlis'e gitmezler. Şeyh Sait'in ifadesi 22 Aralık günü Hıms'ta alınır. Bu ifadesinde Ş. Sait, "Cibranlı Halit ve Yusuf Ziya ile işbirliği yapmadım. Yusuf Ziya'ya ödünç para vermedim, bana kırgındır, iftira ediyor" demiş ve serbest bırakılmıştır (8).

M. Şerif Fırat'ın anlatımına göre, bu sırada Şeyh Sait'in Cibranlı Halit'e gönderdiği kurye de geri dönmüş, Cibranlı Halit'in Ş. Sait'ten ayaklanmayı derhal başlatmasını istediği haberini getirmiştir. Bunun üzerine harekete geçen Ş. Sait, bir dizi görüşmeler yapar. 8 Ocak 1925 günü de, Solhan ilçesinin Melekan Köyü'nde dayısı (ya da damadı) Şeyh Abdullah ile görüşür. Fırat'a göre, ayaklanma planı, Ş. Sait ile Ş. Abdullah arasındaki bu görüşmede ortaya çıkar (9).

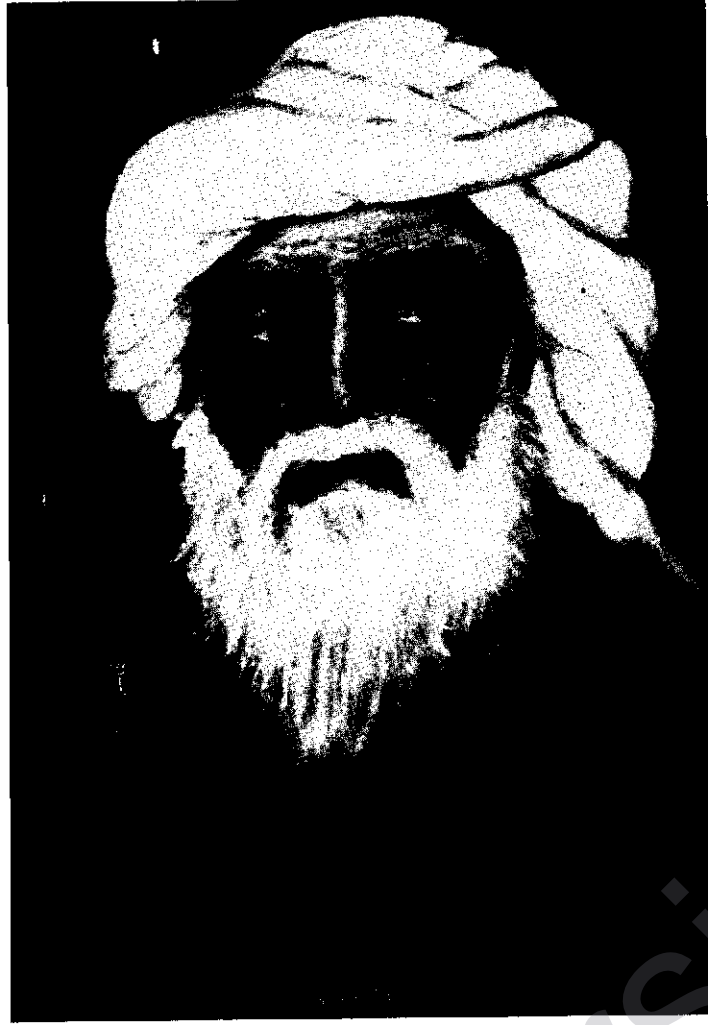
Reşat Hallı ise, Ş. Sait'in kendi askeri stratejisini Genç'te yönetimi ele geçirdikten (16 Şubat 1925) hemen sonra kararlaştırdığını söylemektedir(10).

Ayaklanma Planı

Kararlaştırılan plana göre, ayaklanma beş cephede birden geliştirilecekti. Bu cepheler ve komutanları şu şekilde belirlenmişti:

Birinci Cephe:

Kuzey (Kağı-Çabaxçur) cephesi: Bu cepheyi Çan şeyhlerinden İbrahim (Ş. Sait'in bir akrabası) ve Hasan yöneteceklerdi. Kağı boğazını da yine Çan şeyhleri tutacaktı.

Kuzeydoğu (Muş-Varto) Cephesi: Şeyh Sait'in damadı Melekanlı Şeyh Abdullah tarafından yönetilecekti. Mumcu, Şeyh Abdullah'ın Ş. Sait'in 'damadı', Fırat ise 'dayısı' olduğunu yazarlar. Hasananlı Halit ve Ş. Sait'in oğlu Şeyh Ali Rıza da bu cephenin kumandanları arasındaydılar.

İkinci Cephe:

Elazığ Cephesidir. Bu cepheyi Gökdereli Şeyh Şerif yönetecekti. "Eşkiya" Yado da bu cephe de yönetici bir rol üstlenecekti.

Üçüncü Cephe:

Ergani-Maden Cephesi. Şeyh Sait'in kardeşi Şeyh Abdürrahim tarafından yönetilecekti.

Dördüncü Cephe:

Diyarbakır Cephesi. Şeyh Sait, bu cephenin komutanlığını kendi üzerine almıştı. Bu cephenin doğusunu Hakkı Bey, batısını da Emeri Faruk yöneteceklerdi. Hakkı ve Emeri Faruk, Zaza aşiretlerinin reisleridirler. Şeyh Eyyüp de Siverek'i ele geçirecekti.

Beşinci Cephe:

Ferqin (Silvan) Cephesi. Bu cephe Şeyh Şemsctin tarafından yönetilecekti.

Her aşiret kendi bölgesinde T.C. yöneticilerini ve memurlarını kovarak kontrolü eline alacak, daha sonra da kentlerin ele geçirilmesi ve savunulması amacıyla oluşturulan beş cepheden birine katılacaktı (11).

Ayaklanma planından görüleceği gibi, her cepheye, o cephenin açıldığı yerdeki en nüfuzlu şeyhler komuta edecek, beş cephenin beşini de şeyhler yönetecekti. Ş. Sait genel komutandı.

Piran Olayı

Yanında yüzlerce atlı ile 13 Şubat 1925 günü Piran'a gelen Şeyh Sait, kardeşi Şeyh Abdürrahim'in evine konuk olur. Çok geçmeden Şeyh Abdürrahim'in evi Piran jandarması tarafından sarılır, Şeyh'le birlikte bulunanlar arasında yeralan ve aranmakta oldukları öne sürülen altı kişinin teslim edilmeleri istenir. Bu kişilerin teslim edilmemesi üzerine çıkan çatışmada, birliğin komutanları ve jandarmalar Şeyh Abdürrahim ve adamları tarafından tutsak edilirler.

Şeyh Sait ayaklanması bu olayla başlar.

Ayaklanma tarihinin önceden kararlaştırıldığı öne süren kaynaklar, bu konuda farklı tarihler vermektedirler. Reşat Hallı, ayaklanmanın 1926'da başlatılmasının planlandığını söylerken, bazı kaynaklar da ayaklanma tarihi olarak 1925 Mayıs'ının saptandığını yazmaktadırlar. Son yıllarda bu konuda bir kitabı yayımlanan U. Mumcu ise, 21 Mart 1925 tarihini vermektedir.

Bu bilgiler doğru kabul edilirse, Piran olayının ayaklanmanın erken patlak vermesine neden olduğu sonucuna varmak gerekir.

Mehmet Nuri Dersimi, Ş. Sait'in kuvvet toplama faaliyetinin T.C hükümeti tarafından adım adım izlendiğini, Piran'daki jandarma müdahalesinin Şeyh Sait'in daha fazla kuvvet toplamasını önlemek ve ayaklanmayı daha doğmadan boğmak amacıyla düşünülmüş bir hükümet provakasyonu olduğunu yazmaktadır (12).

R. Hallı'ya göre ise, Ş. Sait, jandarmanın kendisini yakalayıp Bitlis Harp Divanı'na götürmesinden korktuğu için, Piran olayını büyüterek ayaklanma vesilesi yapmıştır.

Piran'dan Sonra

Yanında üç yüz atıyla Piran'dan Darahini'ye gitmekte olan Şeyh Sait'e yolda çeşitli aşiretler katılıyordu (13).

Piran'daki çatışmanın haberi duyulur duyulmaz Hani (Hini) ayaklanmıştı. Ayaklanma bir kez patlak vermiştir. Ş. Sait, hareketin başına geçer.

Şeyh Sait; Hini'li Salih, Varemerek'li Ömer Faro, Modanlı Faki Hasan ve Hacı Sadık'ın onbin kişilik kuvvetleriyle 14 Şubat günü Genç ilinin merkez ilçesi Darahini'ye girer (14).

Aynı gün Darahini valiliğine Modanlı Faki Hasan'ı atayan Şeyh Sait, "Emirelmücahidin Elseyit Muhammed Saidi Nakşibendi" imzasıyla Arapça olarak kaleme aldığı bir yasa çıkarır. Buna göre, Darahini "Geçici Hilafet Merkezi" (Fırat) olacak, tüm vergiler ve savaş tutsakları Darahini'ye gönderilecek, herkes bir "mücahid" sıfatıyla "cihad"a katılacaktır.

Darahini'nin başkent olarak belirlenmesi nedensiz değil. Darahini ve çevresi, Ş. Sait'in nüfuzunun ve Nakşibendiliğin en etkili olduğu "Zaza Aşiretlerinin bölgesi" dir (M. N. Dersimi).

Ayaklanmanın doğduğu ve hızla güç topladığı bu bölge, Zaza Ülkesi'dir. Zazalar, T.C'nin sömürge düzenine karşı, akın akın kendisi de bir Zaza olan Ş. Sait'e katılıyorlardı.

Darahini'den sonra Şeyh Sait kuvvetleri Lice üzerine yürürler. 21 Şubat günü, Lice ayaklanmacıların eline geçer. Lice'yi ele geçiren kuvvetler, Zaza aşiretlerinden kuruludur (15).

Ş. Sait kuvvetleri, Lice'den sonra Hini'ye girerler.

Diyarbakır Kuşatması

Hini'den sonraki hedef Diyarbakır'dı.

Reşat Hallı'ya göre, Ş. Sait'in esas hedefi Diyarbakır'ı işgal etmek ve ayaklanmayı Erzurum, Mardin, Diyarbakır ve Malatya bölgelerine sıçratmaktır.

Hallı, T.C. ordusunun stratejisinin ise, ayaklanmayı çevre illerden gönderilecek kuvvetlerle dört yarımdan kuşatarak Genç-Piran-Lice üçgenine sıkıştırmak, böylece etrafından tecrit edip ezmek olduğunu yazmaktadır.

Devlet, "ayaklanma alanı" büyümeden, onu Zaza Ülkesi'nde izole edip bastırmayı planlamakta, "sürat" faktörüne önem vermektedir.

Fakat, Diyarbakır'dan Piran ve Lice üstüne gönderilen hükümet birlikleri art arda yenilgiler alır ve geri püskürtülürler. Bu ilk başarılar ayaklanmacıların moralini yükseltir, köyülülerin daha geniş ölçüde ayaklanmaya katılmalarına yol açar.

Ş. Sait, Hınılı Salih Bey'in kuvvetlerini de alarak onbini aşkın bir güçle Hını boğazından Diyarbakır üzerine yürür (16). Hını boğazından geçerlerken kuvvetlerinin bir bölümünü kardeşi Abdürrahim komutasında Maden üzerine gönderir. Kendisi Diyarbakır üzerine yürüyüşünü sürdürür.

İsyancı kuvvetler, Hını boğazından ayaklanma bölgesine gelmekte olan bir piyade taburunu dağıtırlar (17). Demirli Köyü'nden İzolli aşireti reisleri de yolda ayaklanmacılara katılır (18).

Şeyh Şemsettin komutasında Diyarbakır'a doğru yürüyen Hazzo'lu Hatip beyleri, Silvan ve Farkin kuvvetleri de, 28 Şubat günü Diyarbakır yakınlarında Şeyh Sait kuvvetleriyle birleştiler. Yeni katılmalarla birlikte Şeyh Sait'in ordusu yirmibine ulaşmıştı.

Maden üstüne gönderilen Şeyh Abdürrahim kuvvetleri, 29 Şubat günü Maden'i aldılar. Siverek yöresinden Şeyh Eyyüb ise, beş yüz kişilik bir kuvvetle Siverek'i ele geçirdi. Şeyh Abdürrahim ve Şeyh Eyyüb'ün kuvvetleri Çermik'te birleşerek, Ergani üzerine yürüdüler.

Böylece, 29 Şubat günü, Maden, Ergani, Çermik ve Siverek alınmış, birkaç bin isyancı daha diğer bir koldan Diyarbakır üzerine yürüyüşe geçmişti.

M. N. Dersimi, "Kürdistan Tarihinde Dersim" adlı kitabında, Ergani, Maden ve Siverek'i alan Şeyh Abdürrahim komutasındaki kuvvetlerin "Mıstan ve Botan Zaza aşiretleri"nden oluşturulduğunu yazmaktadır. 28 Şubat günü Diyarbakır'ın kuzeyindeki "Tala"da karargah kuran Şeyh Sait, Diyarbakır'ı almak için daha büyük kuvvetlere ihtiyaç duyduğundan, Mardin, Ergani, Siverek ve Maden cephelerinden alınacak sonuçları bekliyordu.

Maden, Ergani, Çermik ve Siverek gibi Zaza yerleşmeleri hızla ele geçirilmişti.

Silvan-Farkin dağlarından Mardin üzerine yürüyen isyancı kuvvetler ise, Midyat'taki hükümet kuvvetleri ve "halk" tarafından geri püskürtülmüşlerdi. **Mardin ayaklanmayı desteklemiyordu** (19).

Kendi kuvvetleriyle Diyarbakır'ı kuzeyden kuşatan Ş. Sait, Kürt ulusçuları olmakla ünlü Cemil Paşazadeler'den destek beklemekte, isyan ordusuna kentin kapılarını açmaları için çağrıda bulunmaktadır. Viranşehir'in yine ulusçu olarak bilinen nüfuzlu Kürt ailelerinden Milan aşiret reisi Mahmut Bey'e de bir kurye göndererek, Diyarbakır'ı güneyden (Mardin Kapısı yönünden) kuşatmalarını ister. Ş. Sait, Tala'da, bu çağrılara olumlu bir yanıt almak için tam beş gün bekler. Fakat, bu çağrılar karşılık bulmaz (20). Takviye Silvan'dan gelir.

Diyarbakır, beş gün boyunca kuşatma altında kalır. Bu süre içinde, kentte herhangi bir ayaklanma girişimi olmaz. Kürt ulusçuları ayaklanmayı desteklemiyordu. Kentin Türk yöneticileri (Vali Cemal Bardakçı, Ordu Müfettişi Kazım Orbay ve Kolordu Komutanı Mürsel Paşa), Ş. Sait'in kenti teslim etmeleri için yaptığı çağrılarını red etmekteydiler.

Nihayet, 2 Mart günü, Ş. Sait kente hücum emrini verir. Kentin surlarını kuşatan isyan ordusu, akşama kadar kent merkezine ateş yağdırır. İsyancılarla çatışan T.C kuvvetleri, Diyarbakır'a dışardan gelecek takviye kuvvetleri beklemektedirler. **Kenti dışardan kuşatan ordu, bir Zaza ordusudur. Kent içinde ayaklanmayı destekleyen güçler oldukça sınırlıdır. Bu sınırlı güç de Zazalardan oluşmaktadır.**

"Şeyh Sait,....Diyarbakır'daki Zaza'ları kendi tarafına hazırlamıştı. Hatta tertip ettiği bir Zaza müfrezesini içerdekilere çekirdek olmak üzere daha önceden muhtelif yollarla gizlice sokmuştu" (21).

7 Mart günü Diyarbakır'ın dört kapısına birden yeni bir saldırı düzenlenir.

7 Mart gecesi, "Zazaların içeriden açtıkları gediklerden ve kanalizasyon boşluklarından bir miktar asi, surun iç kısmına girerek içerdekilerle birleşir" (22).

R. Hallı'nın "bir miktar asi" dedikleri, Fırat'a göre 70 kadar seçkin savaşıdır. Kente Mardin Kapısı'ndan girmişlerdir. En şiddetli çatışma da burada cereyan eder. Bu 70 savaşı, içerdeki küçük isyancı kuvvetle birleşerek işgalci T. C. birlikleriyle Mardin Kapısı önünde çetin ve kanlı bir yakın çarpışmaya girer. Mardin kapısı bir ara isyancıların eline geçer. R. Hallı, bu çarpışmayı "feci bir boğazlaşma" olarak tanımlıyor. Fırat da, kent içindeki bu savaşta Diyarbakır'ın kan ve ateş içinde kaldığını belirtiyor. Fırat'a göre, içerdeki Zaza savaşılarının yüz elli kadarı bu çarpışmada öldürülmüş, geri kalanları çekilmek zorunda kalmışlardır. Fransız emperyalizmi, ayaklanmaya karşı T.C.'yi destekler. Ayaklanmanın ezilmesi için gönderilen yeni Türk orduları, silah ve cephane, ayaklanma alanına trenle Fransız işgalindeki Suriye toprakları üzerinden aktarılır (23).

8 Mart günü Kürdistan üzerinden (Mardin ve Urfa üzerinden) ayaklanma alanına giren bu ordular, "Şeyh Abdürrahim ve Hazol aşireti" kuvvetlerini (Fırat) Çermik'e doğru geri çekilmeye zorlayarak Diyarbakır'a ulaştır ve Şeyh Sait kuvvetleriyle çarpışırlar.

Ş. Sait ve kardeşi Ş. Abdürrahim'in geri çekilen kuvvetleri, Hını boğazında yeniden birleşerek 11 Mart günü bir kez daha Diyarbakır üzerine yürüdüler. Fakat, **ayaklanmanın başkenti Darahini'ye doğru geri çekilmek zorunda bırakıldılar.**

Elazığ Cephesi

Şeyh Şerif ve Yado kuvvetleri, 21 Şubat günü Palu'yu aldılar. 23 Şubat sabahı da Elazığ'a yirmi kilometre uzaklıktaki Abusi Köyü'ne girdiler. Havik Geçidi'ni tutmakta olan Türk birliğini tutsak ederek, Havik Köyü'ndeki silah ve cephanelere el koydular. Albay Osman'ın komutasındaki hükümet birliklerinin direnişini kıran ayaklanmacılar, 24 Şubat günü Elazığ kent merkezini ele geçirdiler, hapishaneleri boşalttılar (24). Elazığ valiliğine Müftü Mehmet Efendi'yi atayan Şeyh Şerif, R. Hallı'nın anlatımına göre, halkı toplayıp amaçlarının "**Dini ve Kurani kurtarmak**" olduğunu söylemiş ve bu propaganda Elazığ'da oldukça etkili olmuştur.

25 Şubat günü de, "**Malatya'ya gidiyoruz. Müslüman olan arkamızdan gelsin**" dendiği duyulmuştur.

Fakat, kentin yağmalanması üzerine halk hızla taraf değiştirip 26 Şubat günü Ş. Şerif kuvvetlerini kentten çıkarmıştır.

Palu'ya doğru geri çekilen Şeyh Şerif, tekrar Elazığ'a yürümek isterse de Pertek, Mazgirt ve Doğu Dersim'den gönderilen "gönüllü" aşiret kolları ile yaptığı çarpışmada büyük kayıplar vererek Bulanık köyüne çekilmek zorunda kalır (25).

M. Şerif Fırat'ın yazdıklarına göre ise, Ş. Şerif kuvvetleri Elazığ'a yaklaştıklarında "**Elazığ eşrafından bir kısmı**" kent halkına "**Bu şeyhlerin şeriatı ve hilafeti kuracaklarını ve bunlara yardımın farz olduğunu**" söyleyerek ayaklanmacıların bir savaş olmaksızın kente girmelerini sağlamışlardır. Fakat kentin yağmalanması ve "tecavüz" gibi olayların ardından Elazığ halkı derhal silahlanmış ve Ş. Şerif kuvvetlerini kentten çıkarmıştır. Tam bu sırada Malatya'dan gelen Kazım Paşa kumandasındaki 5. Fırka kente girmiş, ayaklanmacıları izleyip Murat Nehri'ne doğru sürerek Diyarbakır'la irtibatlarını kesmiştir. Fırat, daha önce ayaklanmacılarla işbirliği yapmış olan "**Elazığ eşrafı**"nın bu kez de Hükümet kuvvetleriyle işbirliği yaptığını belirtir.

M. N. Dersimi, kentin yağmalanması vb. gibi olaylardan söz etmez. O'nun anlattığına göre, Hüseyin'teki cephane depolarında meydana gelen bir patlama halktan çok sayıda kişinin ölümüne neden olunca, "**Kürt kuvvetleri önderleri arasında**" bir anlaşmazlık patlak verir, Ş. Şerif ve "**Zaza Yado**" nun önleyemedikleri bu iç bölünmeden yararlanan hükümet kuvvetleri Malatya'dan saldırıya geçerler. Dersimi, Elazığ Beyleri'nin T.C. kuvvetleriyle işbirliğinin, isyanın yenilgisinden sonra onları İstiklal Mahkemesi'nde yargılanmaktan kurtarmadığını, Elazığ'ın önde gelen tüm aydınlarıyla birlikte Elazığ beylerinin de Batu'ya sürgün edildiklerini, Harput'ta Palu'lu ve Çapakçur'lu 400 gencin de idam edildiğini yazıyor.

Dersim'in olan bitene seyirci kaidiğine işaret eden M. Nuri, Elazığ Beyleri'nir yanısıra, Şadan aşireti reisi Ohi'li Necip Ağa kuvvetlerinin ve o sıra Elazığ'da oturan Ağuçan'lı Doğan Dede oğlu Hüseyin'in tahrikleri sonucu Doğu Dersim aşiretlerinden Palu'ya sınır olan **Hıran, Lolan, İzolan ve Suran aşiretlerinin**, 1 Nisan günü Ş. Şerif kuvvetlerine (Çapakçur Zazaları ve Beritanlılar) saldırıp onları Palu'ya doğru çekilmek zorunda bırakıldıklarını söylemektedir. Ama T.C ordusu Dersim'in işe karışma ihtimaline karşı gene de önlemler almış, Erzincan-Elazığ cephesini takviye etmiştir.

M. N. Dersimi, Palu ovasında 5. Fırka ile geri çekilmekte olan Ş. Şerif kuvvetleri arasında zorlu muharebelerin yaşandığına işaret eder.

M. Şerif Fırat, Gökdere ve Mendo boğazına doğru geri çekilen Ş. Şerif komutasındaki beş bin kişilik bir kuvvetin, Palu ovasından Çapakçur'a doğru ilerleyen 5. Fırka'yı, 3 Nisan 1925 günü Mendo boğazında pusuya düşürdüklerini yazmaktadır. 5. Fırka, ancak 24 saat süren kanlı bir çarpışmanın ardından bu boğazı geçebilmiştir.

6 Nisan günü Çapakçur'a ulaşan 5. Fırka, orada silah arkadaşlarını beklemekte olan Ş. Sait ve beraberindeki 300 atlı Solhan'a doğru iter. Erzurum üzerinden gelen 8. Kolordu da, 8 Nisan günü Çapakçur'a girer ve buradan Palu'ya hareket eder.

Ş. Şerif, bir grup şeyh ve aşiret reisi ile birlikte, Ş. Sait'le buluşmak üzere 8 Nisan günü Çapakçur'a doğru çekilir. Daha sonra, Ş. Şerif yakalanır, fakat "**Zaza Yado kuvvetleri**" (N. Dersimi) Türk kuşatmasını yaparak Çapakçur dağlarına sığınır. Buradan gerilla savaşı biçimi altında 1927 yılına kadar direnmeye devam eden ünlü Yado ve arkadaşları, 1927'de Suriye'ye iltica etmişlerdir (26).

Kiği-Çapakçur Cephesi:

Bu cepheyi yöneten Çan şeyhlerinden Mustafa ve İbrahim'in kuvvetleri, 17 Şubat günü Çapakçur ilçe merkezini ele geçirerek Çan'lı Şeyh Hasan'ı kaymakam olarak atadılar, 20 Şubat günü de iki bin kişilik bir güçle Kiği üzerine yürüdüler.

"Kiği eşrafı"ndan bazıları ve Kiği halkından oluşturulan iki yüz kişilik bir milis, Kiği jandarmasıyla birlikte stratejik geçitleri tutarak savunma yaparlar.

Kiği'nin Karir bölgesindeki Hormek aşireti de, üç yüz kişilik bir milis taburu ile bulunduğu bölgede savunmaya geçer.

Mustafa ve İbrahim'in kuvvetleri, ilkin geri çekildilerse de yeni bir saldırıyla Hösnek nahiye merkezini ele geçirdiler. Hösnek, ertesi gün iki yüz kişilik bir Hormek milisi tarafından kuşatıldı ve geri alındı.

Karabaş bölgesinde, Hormek milisleriyle Mustafa ve İbrahim'in kuvvetleri arasında 28 Mart gününe kadar devam eden çarpışmalar olur. Aynı bölgenin Simhaç Köyü'nde ise Hormek ve Cibran kuvvetleri çatışıyordu (27).

Muş-Varto Cephesi

Bu cephenin komutanları Melekanlı Şeyh Abdullah, Hasananlı Halit, Ş. Sait'in oğlu Ali Rıza ve Cibran ağalarıydı.

Bunlar, tüm kuvvetleriyle Solhan, Göynük, Varto, Malazgirt ve Muş bölgesini ele geçireceklerdi. Daha sonra da, Ş. Abdullah Erzurum üzerine, Hasananlı Halit ve Ali Rıza ise Ağrı'nın yanısıra Bitlis üzerine yürüyecek ve Cibranlı Halit'i kurtaracaklardı.

Ş. Abdullah; Solhan aşiret reisi Mehmet Ali Çeto, Gimoslu Hacı Selim, Ömeranan ve Meneşkürt aşiretleri ile 19 Şubat günü Karhova'nın Hasanova Köyü'ne (bir Cibran köyü) gelir, sonra da Varto üzerine yürür. Cibran kuvvetleri de bir diğer yönden Varto merkezine saldırı düzenlerler.

Ayakanmacılara karşı koyma kararı almış olan Hormek ve Lolan aşiretleri ise, 17 Şubat gününden beri Varto'yu savunmaya hazırlanmaktadır. M. Ş. Fırat'ın açıklamalarına göre, bizzat M. Kemal ve F. Çakmak 20 Şubat günü onlara bu emri vermişlerdir. Hormekliler, tüm güçlerini Varto merkezine yığarlar. 22 Şubat günü, Kasman Köyü'nde

Hormek-Cibran çatışması başlar. M. Şerif Fırat da Varto savunmasına bir milis kumandanı olarak katılmaktadır. 11 Mart ya da 12 Mart günü, Ş. Abdullah Cibran kuvvetleriyle birlikte Varto üzerine yürür.

Çarpışmalar sırasında Varto'daki "**Aslen Zaza olan jandarmalar**" ayakanmacılara teslim olur. Varto ayakanmacıların eline geçer (28).

Varto'nun düşmesinden bir gün sonra Hormek'lilere bir heyet gönderen Şeyh Abdullah, ayakanmaya katılmaları halinde Varto ve Muş'un yönetiminin Hormek ağalarına bırakılacağını iletir. Hormekliler bu heyeti kovalar. Sadece Lolanlı Hüseyin ve Kali ağalar ile Abdulalanlı İsmail, bu heyetle birlikte Şeyh Abdullah'a katılmaya giderler. Ş. Abdullah, Üstükran'daki Hormekliler üstüne 300 kişilik bir kuvvet yollar. 13 Mart günü, bu kuvvetlerle Hormekliler arasında çarpışmalar olur.

17 Mart günü, Ş. Abdullah yönetimindeki bin kişilik bir kuvvet Hınıs'ı ele geçirmek üzere Arpa Deresi geçidine yüklenir. Hormek ve Lolan aşiretlerinin yanısıra, Hınıs yöresindeki Çarek aşireti de ayakanmacılara karşı hükümet kuvvetleri ile birlikte savaşmaktadır. Bu aşiretlerin üçü de Alevidirler.

Arpa Deresi'ni geçemeyen Ş. Abdullah kuvvetleri Hınıs'a doğru ilerleyemezler.

Hasenan aşireti Malazgirt'i, Varto'dan gönderilen bir miktar kuvvetle birlikte Cibran güçleri de 19 Mart günü Bulanık'ı aldılar (Hasenan ve Cibran aşiretleri Kürt aşiretleridir). Bu kuvvetler daha sonra Malazgirt'te birleştiler.

Ş. Abdullah, Varto'daki kuvvetlerinden beş yüz kişiyi de Muş üzerine gönderir. Ş. Abdullah'ın planına göre, bu kuvvetler Muş ovasında Cibranlı, Felemez ve Kolotu oğullarının kuvvetleriyle birleşecek ve Muş üzerine yürüyeceklerdir.

Muş üzerine gönderilen kuvvetler Murat Köprüsü'ne ulaştıklarında hükümet kuvvetleri ve "**Muş eşrafının**" Muş halkından topladığı milislerle karşılaşılır. Burdaki çarpışmalarda Ş. Abdullah'ın kuvvetleri Varto'ya doğru geri çekildiler.

M. Şerif Fırat, "Bu bölgelerdeki halk ("**Muş ve Bitlis havalisi**" halkını kasteder, S.C) isyana katılmamıştı" demektedir (29). **Muş ve Bitlis, ayakanmayı desteklememektedir.**

Murat Köprüsü'ndeki savaştan sonra, Cibranlı Halit'le Y. Ziya Bitlis'te asırlar. 23 ve 25 Mart günlerinde, Ş. Abdullah kuvvetleri bir-iki kez daha Arpa Deresi'ne saldırarak bu geçidi aşmayı denerlerse de başaramazlar. Bunun üzerine, 12. Fırka'nın ve milis kuvvetlerinin kuşatmasını yaparak Varto ovasından Şerafettin dağlarına doğru geri çekilmek zorunda kalırlar. Varto, yeniden hükümet güçlerinin işgaline girer böylece.

Bu arada, bir Cibran birliği Karhova'nın Hormeklilerle yerleşik Şarik Köyü'nü basar, bu köydeki Şadilli aşiret reisi ve Tercan milis kuvvetlerine saldırır. Kiği bölgesine doğru geri çekilmeye zorlanan Cibran güçleri, 5 Nisan günü de Karabaş bölgesindeki Karir Hormek milislerine saldırırlar. Erzurum'dan getirilen 8. Kolordu tarafından dağıtılan bu Cibran birliği (50 atlı), Eşek Meydanı'nda Ş. Sait'le birleşir.

Hasananlı Halit, Şeyh Ali Rıza ve Cibranlı Halit'in kardeşlerinin komuta ettikleri bin kişilik bir kuvvet ise, 27 Mart günü Hınıs merkezini basar, ama Malazgirt'e doğru geri çekilmek zorunda bırakılır. 3 Nisan günü Malazgirt'in Şirvanşah Köyü'nde T.C kuvvetleri tarafından kuşatılan bu bin kişilik kuvvetten 150 atlı İran'a doğru çekilir. **Haydaran ve Ademan aşiretleri (Van aşiretleri)** eşliğindeki T.C kuvvetleri tarafından İran'ın Mako kasabasına kadar takip edilen bu 150 kişi, silahlarını teslim etmek istemediklerinden Mako'da İran askerleriyle çatışırlar. Bu çatışmada içlerinde Şeyh Sait'in oğlu Gıyasettin ve Zırcan-Zergan aşiret reisi Kerem'in de bulunduğu 75 kişi öldürülür. Hasananlı Halit, Şeyh Sait'in oğlu Ali Rıza ve Ferzende ile birlikte 80 kişi de Simko'ya iltica ederler.

Şeyh Ali Rıza, buradan Irak'a, sonra da Suriye'ye gider. Hasananlı Halit ise, 1926'da geri döndüğü Malazgirt'in Şirvanşah köyünde, 31 Temmuz günü yakalanır (30).

Ş. Sait ve Arkadaşları Yakalanıyor:

3 Nisan günü, ayaklanmanın arta kalan bütün önderleri Solhan'ın Kırvaz köyünde toplu halledirler. Niyetleri, İran ya da Irak'a geçmektir. Fakat, 24 Nisan'da Murat köprüsü'ne ulaştıklarında, 34. Alay'ın ateşi altına girerler. Bunun üzerine Varto'nun Abdurrahman Paşa köprüsünden geçip Bulanık üzerinden İran'a geçmeyi denerler. Toplam 300 atlıdır. 27 Nisan günü Abdurrahman Paşa köprüsüne vardıklarında hükümet kuvvetlerinin kurduğu pusuya düşer ve dağılırlar.

Kendileriyle birlikte olan Cibranlı Kasım'ın bir planı üzerine, Ş. Sait, Ş. Abdullah, Çan Şeyhleri İbrahim ve Hasan, Silvanlı Şeyh Şemsettin, Cibranlı Hatto oğulları Mehmet ve Reşit vd (toplam 50 veya daha çok kişi) teslim olurlar (27 Nisan). Şeyh Şerif, Hacı Sadık ve daha birçok şeyh ve ağa da Palu'da yakalayıp Çapakçur'a getirilmiştir. Çapakçur'da biraraya getirilen ayaklanmanın önderleri, 15 Mayıs günü Diyarbakır İstiklal Mahkemesine gönderilirler. Böylece, 14 Şubat'ta patlak veren Ş. Sait isyanı 15 Mayıs'ta sona erer(31).

İdamlar:

Ş. Sait ve 47 arkadaşı, 4 Eylül 1925 günü Diyarbakır'da idam edildiler. KTC başkanı Seyit Abdülkadir ve oğlu, Bitlis'li Avukat Kemal Fevzi ve Diyarbakır'lı Dr. Fuat da, İstiklal Mahkemesi'nde yargılanıp idam edilenler arasındaydılar. M. N. Dersimi, idam edilen aydınlardan bazılarının isyanla ilişkisi bulunmadığına dikkat çekmektedir. İstiklal Mahkemesi'nde yargılanan arasında, sonradan altın karşılığında serbest bırakıldıkları söylenen Diyarbakır'lı Cemil Paşazadelerden Kadri, Ekrem, Muhittin ve Ahmet de bulunuyorlardı.

Hınıs'taki askeri mahkeme de yüzlerce kişiyi idama mahkum etmiştir. Ş. Sait ve arkadaşlarının idamından birkaç ay sonra, aralarında ayaklanma sırasında T.C. ile işbirliği yapanlar da olmak üzere, çok sayıda aşiret reisi, ağa, şeyh ve aydın kitlesel halde Batı'ya sürgün edilmiş, katliamlar yapılmıştır (32).

Notlar:

1- Piran olayının tarihi bazı kaynaklarda 8 Şubat (Bk: Mehmet Şerif Fırat, Doğu İlleri ve Varto Tarihi), bazılarında ise 13 Şubat 1925 (Bk: Metin Toker, 21 Ağustos 1991 tarihli Milliyet; Uğur Mumcu, "Kürt-İslam Ayaklanması", 1992) olarak verilmektedir. O tarihte Piran, Eğil (veya Ergani) bucağına bağlı bir köydü. Eğil bucağı da Genç iline bağlıydı. Piran adı, sonraları Dicle olarak değiştirildi.

2- Kürt Teali Cemiyeti: Mondros Mütarekesi'nden sonra, 17 Aralık 1918'de İstanbul'da kuruldu.

Kürt İstiklal Cemiyeti (Azadi): 1922 sonlarında Erzurum'da Cibranlı Halit, Bitlis Milletvekili Yusuf Ziya ve arkadaşları tarafından kurulduğu öne sürülüyor. Bu örgütün adı ve kuruluş tarihi üzerinde dahi bir mutabakat yoktur.

Şeyh Sait'in isyana bizzat karışmış uzak bir akrabası Mela Hesene Hişyar, 1970'lerin sonlarında Hollanda'lı araştırmacı Bruinessen'in kendisi ile yaptığı görüşmelerde örgütün adının Azadi olduğunu söylerken, 1987 yılında Kürdistan Press dergisinde yayınlanan açıklamalarında örgütün adının Azadi değil, "Berevaniya Mafe Kurd" olduğunu söylüyordu.

Uğur Mumcu, Azadi'nin Erzurum'da 1923 yılı Mayıs'ında kurulduğunu ve ilk kongresini de gene Erzurum'da 1924 yılında yaptığını yazıyor. Mumcu'ya göre bu kongrede Ş. Sait de "Kürdistan İstiklal Cemiyeti"ne girmiştir. (Mumcu, a. g. e., S. 56).

U. Mumcu, bir başka yerde ise "Dernek üye listesinde Şeyh Sait'in adına rastlanmıyor. Şeyh Sait'in bir çeşit onur başkanı seçildiği anlaşılıyor" demektedir (Bk: a. g. e., S. 200).

Diyarbakır'lı Cemil Paşazade'lerden Ekrem Cemil Paşa ise, 1973'de yazdığı "Muhtasar Hayatım" adlı kitabında, Lozan Anlaşması'nda (24 Temmuz 1923) İngilizlerin Kürtleri sattığını ve bu olayın "Erzurum Kürt

liderlerini" uykularından uyandırdığını belirttikten sonra, Azadi'nin de Lozan'dan sonra kurulduğunu yazar.

Ekrem Cemil Paşa aynı yerde şöyle der:

"1924 senesinin yazında biz Diyarbakır'deki Kürtçüler de bu Cemiyet'in bir şubesini teşkil ettik. Çok hayalperest, çok taşkun olan Yusuf Ziya Bey, arkadaşlara tahaküm ediyordu...Mustafa Kemal'in uzun müddet başvekili olan Fethi Bey'le gizlice ittifak etmişti. Kürt'ler Kürdistan'da, Türkler de Ankara'da ihtilal çıkaracaklardı! Azadi teşkilatı reisi Halit Bey de herhalde bu adamın oyununa geldi. Yusuf Ziya Bey'le vakitsiz, parasız, silahsız, cephanesiz, arkadaşsız, hazırlıksız, derbeder, perişan oldukları halde 1925 Kürt ihtilaline sebep oldular. Azadi'nin en mühim şubesi herhalde Diyarbakır'dı. Erzurum'da muazzam bir ihtilal hazırlayan liderlerimiz maalesef bizi hiç bir şeyden haberdar etmediler....13 Şubat 1925 sabahı Piran'da ilk silah patladığı gün, evimizin etrafını polisler, askerler sardı, beni bitap, hasta, yakapaça alıp götürdüler. Beni tevkiften sonra Ömer ve Cevdet amcamı, Kadri, Muhittin, Memduh, Ahmet amcazadelerimi de kabz etmişlerdi. Benim tevkifatımdan yirmi dört saat sonra Diyarbakır Muharebesi başladı...." (Ekrem Cemil Paşa, "Muhtasar Hayatım", 1973, S: 54-60, a.b.ç).

3- M. Ş. Fırat, Doğu İlleri ve Varto Tarihi, S: 166.

4- R. Hallı, Türkiye Cumhuriyeti'nde Ayaklanmalar.

5- Uğur Mumcu, Kürt-İslam Ayaklanması, S. 102-103.

6- M. N. Dersimi, Kürdistan Tarihinde Dersim M. M. V. Bruinessen, Agha, Shaik and State Mumcu, a. g. e.

7- Dersimi, Bruinessen, Mumcu.

8- Aktaran U. Mumcu, a.g.e., S. 63.

9- Fırat, a. g. e.

10- R. Hallı, a. g. e.

R. Hallı'ya göre, Ş. Sait, İstiklal Mahkemesi'nde verdiği ifadede, ayaklanma için kimseden emir almadığını, bunu kendi düşüncesi ve kararı olarak tasarladığını ve çalışmalarını tek başına yaptığını söylemiş, ayaklanma gerekçesi olarak da Piran'da verdiği vaazda söylediği "Medreseler kapandı, Din Bakanlığı kaldırıldı" şeklindeki sözlerini göstermiştir.

11- Bruinessen, Fırat, Mumcu.

12- Dersimi, a. g. e.

13- Piran'dan Darahini'ye giderken Ş. Sait'e yolda şu aşiretler ve reisi kabulmuşlardı: Varamerik'li -Genç- "Eşkiya" Ömer Faro komutasında Butyanlı, Faki Hasan oğlu Abdulhamid komutasında Mistanlı, Ömer oğlu Haydar komutasında Tavash, Tavberli Molla Ahmet komutasında Silvanlı veya Silavlı aşiretleri (Bk: Behçet Cemal, S: 25'ten aktaran Uğur Mumcu, "Kürt - İslam Ayaklanması", S: 206; Fırat, a. g. e.; Genel Kurmay Harp Tarihi Başkanlığı yayınlarından 1972 yılında basılan Emekli Kurmay Albay Reşat Hallı'nın hazırladığı "Türkiye Cumhuriyetinde Ayaklanmalar" kitabı).

Uğur Mumcu, Reşat Hallı'nın hazırladığı kitabın Şeyh Sait ayaklanmasına ilişkin bölümünün, Behçet Cemal'in 1955'te basılan "Şeyh Sait Ayaklanması" adlı kitabı ile "kelime kelime aynı" olduğunu söylemektedir.

14- Kimi kaynaklara göre, Şeyh Sait kuvvetleri Darahini'ye 16 Şubat günü girmişlerdir (Mumcu, a.g.e. S. 68).

15- Lice merkezini ele geçirenler, H. Sadık, Ömer Faro, Mıstan ve Botan aşiretleridir (Fırat, S. 174-175).

16- Fırat, Ş. Sait kuvvetlerinin Hini'den Diyarbakır üzerine yürüdüklerini söylerken, Mumcu Diyarbakır üzerine yürüyüşün Lice'den yapıldığını söylemektedir.

U. Mumcu'nun aktardığı bilgilere göre, Ş. Sait henüz Lice'de iken, karşı-saldırıya geçen hükümet kuvvetleri 19 Şubat'ta Piran'ı geri almış ve Lice'de bulunan Şeyh Sait'e "teslim ol" çağrısı yapmışlardır. Mumcu, Şeyh Sait'in bu sırada bir an için teslim olmaya karar verdiğini, hatta 7. Kolordu Komutanı'na teslim olacağını bildiren bir mektup dahi yazdığını, fakat etrafındakilerin tepkisi sonucu bu kararından vazgeçtiğini yazmaktadır (S:71).

Mumcu'nun aktardığı belge ve bilgilere itibar edilirse, Şeyh Sait, olayları v. etrafındakileri yönlendiren biri olmaktan çok, olaylar ve çevresi tarafından adeta sürüklenen bir kişiliktir, İktidardır. İstemediği halde ayaklanmanın lideri olmaya zorlanmıştır. Mumcu'nun aktardığı belge ve bilgiler doğrudur, hareketi yöneten diğer şeyhlerin de benzer kişilik özelliklerine sahip oldukları görülüyor.

17- Fırat, a. g. e.

18- Mumcu, S. 72

19- Fırat, S: 175

20- Fırat, s:176.

21- R. Hallı, a. g. e.

22- R. Hallı, a. g. e.

23- Dersimi, a. g. e.

24- Değişik kaynaklarda olayların tarihleri farklı verilmektedir. Fırat, Palu'nun 21 Şubat'ta alındığını, 5 Mart günü de Palu'dan Elazığ

üzlerine yüründüğünü yazmaktadır. M. N. Dersimi, Elazığ'ın 5 Mart günü alındığını söyler. Bruinessen ise, Elazığ'a 24 Mart'ta girildiğini belirtir. R. Hallı'ya göre de, Elazığ kenti merkezi 24 Şubat'ta alınmış, 25 Şubat'ta Malazgirt'e yürüneceği haberi duyulmuştur. R. Hallı, Elazığ'ın hükümet kuvvetleri tarafından 26 Şubat'ta geri alındığını yazmaktadır.

25- R. Hallı, a. g. e.

26- Bk: Dersimi ve Fırat.

27- Bk: Fırat, a. g. e.

28- Fırat, a. g. e., S. 185.

29- Fırat, a. g. e., S. 190.

30- Fırat, a. g. e.

31- Fırat, a. g. e.

32- Bk: Dersimi, a. g. e.

Neo-Nazi Wazenê ke

Adirê Fırına

Reyna Gurkerê

X. Çelker

Serre 1990 ra nat faşizm Awrupade reyna amêre xo. Faşizm xo ra Awrupade ama bi dinia. Seke tai vane "Awrupade demoqrasi faşizm kişt kerd bme hardi" raşt niya. Faşizm her dem Awrupade weş bi, dem be dem pê ya ki dırdiya guriyêne. Xo ra faşizm qêweta xo kapitalizm ra ceno, faşizm xoflemiş biyena kapitalizmiya. Dı rüye kapitalizmi estê. O jü ke demoqrasiyo o bin ki faşizmo. Faşizm Awrupade zaferi Alamande, Fransade, İngilzde heto binde ki Hemilkade reyna heşare xo bi.

Alamande nayera raver ki Neo-Nazi bi, hama tersa ra hondaye eş-kerê nêguriyenc. Çimke deme Neo-Naziyo pil (waxte Hitleri) ra dima nezdiye hautaye milyon mordem amabi kiştene, ebe des milyona mordem seqet mend bi, suki-qczay-dewi amabi rijnayene, veşnaye. Ne biyena ra tepiya hem Almanî xo ra şermayiyene hem ki Alamania binc mayeta dugelane pilade biye. Vilabiyena SSCB u warardena dese Berlin ra dima hurdim Alamania bi jü. Na jübıyayene hem Alamania kerde girs hem ki kerde waire hukme girani. Heto binra ki na jü biyene debare (ekonomi)

Alamania re baro giran tey ard. Alamania Vervaroji (Doğu Almanya) de zaf paulkay qapan bi, békariye biye zede. Soze ke fendkaru (politikacılar) dabi niamay hurindi. Tejgele peda bi. Sebebe ne tejgeli ki gurekare geribi saykerdi.

Hama raştiye niya nia. Gurekare geribi sebebe tejgele debara Alamania (Almanya'daki ekonomik bunalım) niye. Çimke gurekaranê geriba ki newe vıraştene Alamania de xele emeg da. Ewroki teuzo ke (vergi) ne gurekari dane dewleta Alamani xele pere gre dano. Na vatenerê ke dı omaga bıdime: * Serre 1991 de gurekarane geriba 29 miliari MA. (Markê Alamani) teuz do dewleta Alamani. Bê nê teuzo gurekaranê geribara, ebe name paştariye, seveta newekerdena Alamania vervaroji 1991 de 600 milyon MA. pere ame birnayenc.

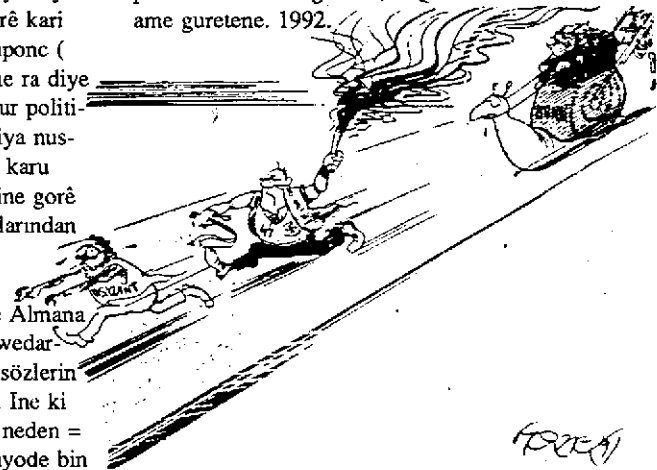
Hama Neo-Nazi naye nia nêvinene. E hen zanêke pero gerib ke peyser şore welate xo, Alamaniade her çi beno ase, beno rınd. Çimke gore dine sebebê békariya dine tıpteyna gurekarê geribe. Nê ke nêbe békariye nêbena, pero benê waire kar u guri. Bê Neo-Naziya tai Alamani ki niya burcal kenê (düşünmek). Hama hal u heket qe niya niyo. Anciya serre 1991 de 926 000 desturê kari diyo be geriba. Ninera sed ra hautauponc (% 75) gore karu Alaman nêdiyayene ra diye be geriba. Peseroka Informationen zur politischen Bildung de Helga Hermann niya nusnena: " Karo ke geribi kene gore nê karu Alamani nêne diyêne, çimke wasfe ine gorê ne karu niyo (kalifiye eleman olmalarından dolayı)."

Ta bi bê nîne ki geletiya fendkaranê Almanî ki zafa. Çimke inerê ki pê ayvê xo wedar dayene (ca niardena vatena-verilen sözlerin yerine getirilmemesi) çiyê lazım bi. İne ki waşt ke şar sebebo raştken (gerçek neden = ekonomik açmaz) ra zede xo ebe çiyode bin bido haşt kerdene.

Nayera waxt ra vırniya Neo-Naziya nêgurete. Key ke mordem amay kiştene, çey amay veşnayene dayera tepiya meyvuretiya xo ra dest eşt xo ver, raştiye de ancıya pê çım boyaxkerdenêre. Henike nebıyene waxtoke Neo-Naziya Hoyersverda de, Rostock de adır verdabe wêre bextkaru (ilticacıların barındıkları yurt) polisê dewlete çaye xode nêvınetene u durira Neo-Naziya de nianêdene. Ewro ki Neo-Nazi ninera piştı cene mezelanê Yahudiu rijnê, mordemu kişenê, çeu veşnê, her çi ki kene.

Hama ma ke va hokmat riyekariye keno, nêvanime ke şare Alamanu pero heneno. Zafere Alamanu ki Neo-Naziya xuye keno, ine nêwazeno. Henike nebıyene Frankfurt, Köln, Bonn, Bremen, München u caane bina de pero nêveciyene tever, verva Neo-Naziya nêdene. Heya seke ma cor nusnabi Neo-Nazi wazenêke adirê fırına reyna gur kere. Hama na dolme pero geribi u demokrat, newdar, sosyalist u qomuniste Alamanu ki heşare. Dem demo veren niyo. Heni asenoke na dolme Neo-Nazi be xo tede bıveşê.

* Nê more ke na nustede ame dayene tev karikature bını peseroka «Informationen zur politischen Bildung» 237, 4.Quartal 1992 ra ame guretene. 1992.

DERSİM

Andranik

Tiflis, 1901

Ceviren ve Özetleyenler:

Ermenice'den İngilizce'ye:
Araxi Pehlivanian, S. Chilingirian, Levon C.

İngilizce'den Türkçe'ye:
Seyfi CENGİZ

<< Türk'leri, Kürt'leri ve Kızılbaş'ları ayırt etme girişiminde bulunmadık, ama bunlar tamamen farklı ırklardır, özellikle sonuncusu ilk ikisinden dinsel bakımdan da farklıdır. >>
(Bk: Andranik, Dersim, 1901, S: 132, Dipnot)

<< Dersim dili; Persçe, Kürtçe (Kurmanç), Türkçe, Arapça, Ermenice ve özellikle de bu dilin dörtte üçünü oluşturan Zaza (Dimli) dilinin mükemmel bir karışımıdır >>
(Bk: Andranik, Dersim, 1901, S: 158, Dipnot)

<<...Dersimliler'in kökeni konusu zor bir sorundur ve açık bir yanıt yoktur. Çünkü Dersim'de yirmibeş ya da daha çok farklı aşiret vardır. Ve biz biliyoruz ki, onlar Osmanlı değildir, Pers ("Barsig") değildir, Kürt değildir, Ermeni değildir, Bartev değildir, Mar değildir, ve bilmem daha ne değildir, fakat onların dili ve dini gibi bütün bunların bir karışımıdır- ölü ve yaşayan ırklardan bileşen ve Ermenistan'da yaşayan benzerleri 'Babylonian' gibi mükemmel bir karışım...Birkaç sözcük de Dersimlilerin kendi kökenleri hakkında ne düşündükleri üzerine ekleyelim. Bazıları kendi atalarının Ermeniler olduğunu düşünüyor...Thomas Arzrouni (St. Petersburg publication, 1887, pp. 302-303), "Telmig" ırkından bir ordunun Aghbag'ın Hatamakerd Sin bölgesine varışından, erkekleri öldürüp, kadınları ve çocukları köleleştirmesinden, Ermeni kralının onlar üzerine bir saldırı emri vererek 2000'ini öldürüp savaşı kazandığından söz ediyor. Bana öyle görünüyor ki, Dersim'de ve diğer bölgelerde yaşayan yukarıdaki "Telmigler", dilleri Dersimlilerin çoğu tarafından konuşulan ve şimdi Dimli veya Tmli olarak biliniyor olanlardır. >>
(Bk: Antranik, Dersim, 1901, S: 160-161, Dipnot)

I. Bölüm, Kısım I (S: 1-40):

Andranik'in Dersim gezisi 1888 ilkbaharında başlar. Yolarkadaşı ile birlikte bir uçtan bir uca Dersim'i dolaşmaktadır hedefi. Gezi'ye Kıgı'dan başladığı ve şu güzergahı izlediği anlaşılıyor: Sergevil Köyü (Andranik, 'Sergevil' sözcüğünün Ermenice'de 'ayva' demek olduğunu söyler), Altın Hüseyin, Ağa Şenliği, Hertiv, Kızıl Kilise, Peri,

Karbert, Havar, Canik, Maçkert, Tirişmek ve Halvori Vank.

Kıgı'dan Altın Hüseyin'e:

Andranik, 250-300 haneli Sergevilik'te sadece 5-6 hane 'Kürt' olduğunu, köyde bir kilise ve bir de okul bulunduğunu not ediyor. Andranik ve arkadaşı, Üç saat sonra 300 hanelik Altın Hüseyin Köyü'ndedirler. Köyün 8-10 hanesi "Kürt", gerisi Ermeni'dir. Burada da birer kilise ve

okul vardır. Dört tarafı dağlarla çevrili köyün toprağı verimli, ilalkı tarımcıdır. Kuzeyden güneye akan sular köyü çevreleyerek bir ada görünümü verir ona. Köyün İstanbul'da eğitim görmüş olan papazı, köyün topraklarını elde etmeye çalışan ve bu yüzden de köy halkını taciz eden Tercan-Kuzucan beylerine karşı zaman zaman dava açmakta, İstanbul Patrikhanesi'nden de yardım talep ederek köydeki Ermenilerin haklarını korumaya çalışmaktadır. Osmanlılar Rus-Osmanlı Savaşı'ndan (1877) sonra "Herzinga"na (Erzincan) davet ettikleri Şah Hüseyin'i tutuklayıp hapsedmişler. Uzun süre hapiste kalan Ş. Hüseyin, en üst düzey Osmanlı memurlarını satın alır ve Kuzucan'a geri döner. Daha yola çıkmadan Kuzucan kaymakamı olarak da atanır.

Andranik ve arkadaşı Altun Hüseyin'den kuzeye doğru on dakika kadar yol aldıklarında Şah Hüseyin Bey'in ağabeyi İbrahim Bey'in bir tepe üzerinde kurulu konağını görürler. Konağa yaklaştıklarında onları iki hizmetkar karşılar. Az sonra artık yaşamıyor olan İbrahim Bey'in oğullarından 17 yaşındaki Abbas ve 15 yaşla-rındaki Şah Hüseyin gelirler. Şah Hüseyin'in 13 yaşında "Emiş" adlı bir de kız-kardeşi vardır. Emiş, arkadaşından izin alarak Andranik'e konağı gezdirir, O'nu kadınlarla tanıştır. Kadınlar, Andranik'ten Ermeni ve Türk kadınlarının giyimleri ve takıları hakkında bilgi alırlar. Sohbet sırasında, arada Ermenice ve Türkçe sözcükler kullanan Andranik'in dilini biraz zor anladıklarından zaman zaman dedik-lerini tekrar ettirirler ona. Bu sırada içeri giren misafirler "Kamo" diye sorduklarında "Qrmenego" (Ermeni) diye yanıtlar. Kadın-lar ve alaylı bir dille aralarında geçen konuşmaları aktarırlar yeni gelenlere. Andranik geri döndüğünde arkadaşının etrafını sarmış olan Tercan beylerinin onu soru yağmuruna tuttıklarını görür. Soru-ların onur kırıcı olduğuna işaret eden Andranik, daha çok 15-18 yaşlarındaki delikanlıların katkısıyla az sonra bu konuşmaların münakaşaya dönüştüğünü, gençlerin arkadaşını Cirit'e davet ettiklerini belirtiyor. "Şayet kendinizi bize ispatlamak istiyorsanız, ben bu gibi nazik ve çocuksu oyunlar için yaşlıyım oğlum, benim yerime sizinle yalnız arkadaşım yarışabilir" diyen babası gibi sevdiğini söylediği arkadaş, Andranik'e dönerek kendilerini alaya alan bu gençlerle yarışmasını söyler, "Kendini göster" der. Şöyle der Andranik: "Ölüm benim için hazdı. Yenilmektense, ölmeyi tercih ederdim. Arkadaşımla atlarımızı değiştirerek uzak bir alana vardık. Tüfekler hazır. Beş atıştan üçünü vurmuştum. So-nuç iyiydi. Bu sefer de Cirit oynamaya karar verildi. Şah Hüseyin Bey ve üç ya-bancı tarafıma geçtiler. Karşı karşıya eşit kuvvetlerimiz vardı. Hizmetkarlar odundan yapılmış on ciritlik demeti bizlere attırmaya başladılar. Uzun süre berabere olmak üzere devam ettik. Bu arada içlerinden biri beni vurmaya başladı. Fakat ben karşılık vermedim. O'nu atıyla birlikte yere yuvarlamakla yetindim. Arkadaşım yanıma gelerek 'Bu kadarı yeter çocuklar, siz hâlâ yarışmak istiyorsanız kendi aranızda yarışın, arkadaşımıyla değil' dedi. Atımdan inmiş ve büyük bir gururla yürü-yordum. Konağa vardık. Hanımlardan biri beni "çawraş-süvari" diye çağırdı. Arkadaşım bana anlamını açıkladı: "Gözüpek süvari" demekmiş".

Altın Hüseyin'den Ağa Şenlik'e:

"Bir ay kadar Altun Hüseyin'de kaldık. Şenlik'e gitmeye hazırдық. Atlarımız hazır-dı. Bizimle birlikte Şah Hüseyin II ve 12-15 kadar Kürt de vardı. Üç saat sonra konağa vardık. Konak, etrafı ağaçlarla çevrili, 25-30 haneden oluşan muhteşem bir yerdi. Bu evler Hizmetkarlara aitti. Konağın önünden batıya doğru 8-10 adım ilerleyince Şah Hüseyin I'in aile kabristanı ile karşılaştık. Birbirinden güzel çiçekler ve ağaçlarla bezenmiş Mermer sütunların üzerinde re-simler ve methiyeler: Anneleri, Şah Hüseyin I, Ali Bey...100-150 sene içinde gelip gidenler...Bu kabristanı görenler, Dersim-lilerin geçmişini biliyorlarsa, 1855-1861 tarihlerini hemen hatırlayacaklardır. Bu tarihlerde, ki Ali Bey zamanıdır, Osmanlı orduları Guzucan'a girdiler, her yeri yakıp yıktılar. O güzelim kabristanı, mermerleri kırıp parçaladılar. Tıpkı Almanların Fransız-Alman Savaşı'nda Fransız hükümdarlarının mezarlarını imha ettikleri gibi. Bunların arasında son Ermeni Kralı Levon'un mezarı da bulunmaktadır. Atlarımızı hizmetkarlara teslim edip, Abbas ve Şah Hüseyin II'nin ardından Selamlığa girdik. Merdivenlerden çıkarak odaya girdik. 15-20 Hizmetkar hazır beklemekteydi. Farklı sınıftan insanlar için hazırlanmış yatak odaları vardı bu katta. Bizim bulduğumuz salon doğu ve batı zevki ile döşenmişti. Muhteşem halılar, tablolar, kadife koltuklar, iskemleler, cevizden sehpa-lar, duvarlarda İran ve Arap zevkine göre hayvan ve bitki resimleri, tabancalar, tü-fekler vs...Salonun batıya bakan tarafında büyük bir ayna asılı duruyordu, önündeki koltukta Şah Hüseyin B oturuyordu. 45-48 yaşlarında, siyah sakallı, orta boylu, sağlam yapılı biriydi. Karşısında iki hizmetkar duruyordu. Bizleri kabul etti. Arkadaşım kendisini selam-layarak oturdu. Beni de ya-şımından dolayı alaylı bir tebessümle selamladıktan sonra, işaretlediği yere oturttu. Güneş batmak üzereydi. Adetleri gereği Şerbet ve kahve ikram ettiler. Sonra da kaymak, ekme-k, bal, tereyağ ve yoğurttan oluşan ikindi kahvaltısı. Yemekten hemen sonra Abbas Bey ve kardeşi salonu terk et-tiler. Şah Hüseyin B ile yalnız kaldık biz. Arkadaşıma sorular sorup duruyordu. Ne kadar konuşsa etse de yorgun ve moralsiz görünüyordu. Herzngaten'den yeni dönmüş, servetinin büyük bir kısmını Osmanlı memurlarına yedirmişti. Akşam yemeği için sofraya hazırlandı. Sofra arkadaşlarımız Şah Hüseyin B, Haydar ve Mustafa adlarındaki iki oğlu, Abbas Bey ve kardeşi idiler. Çeşitli sebze yemekleri ve pilav'la birlikte soframız çok zengindi. Yemekten sonra Haydar Bey ile birlikte odayı terk ettik. Orta odada üç ayrı yerde kurulu masalar vardı. Birincisinde 20-25 kadar birinci sınıf hizmetkarlar ve 6-7 mi-safir. İkincisinde yakın köylerden gelen 18-20 kadar ikinci sınıf hizmetkar. Üçüncü-sünde ise karışık oturuluyordu. 5-6 köpek de kendilerine bekçilik yapıyordu. Merak saikiyle Haydar Bey'den günlük mutfak gi-derini sordum. 35-40 kilo ekme-k, 2 veya 3-4 koyun, 1 inek, 15-20 kilo piri-nç ve bulgur, dedi".

Ağa Şenliği'nden Herdiv'e:

"15 gün sonra Karpert'e doğru yola koyulduk. Şah Hüseyin B, yalnız yolculuk etmemizin tehlikeli olabileceğini düşünerek Kızıl Kilise'ye kadar bize kendi süvarilerinin öncülük etmesini istedi. Arkadaşım bu teklifi teşekkür ederek red

etti. Kendilerini selamiyarak ayrıldık. Bir hayli yol aldıktan sonra, Silbuz Dağı'nın batı tepesinde, bu dar dağ yolu çeşitli meyve ağaçları ile doluydu. Ormanların içinde 2-3 evden oluşan köyler vardı ve buralarda Kürtler yaşıyordu. Dar ve virajlı yollar, Silbuz Dağı'nı aştıktan sonra bizi Herdiv Köyü'ne getirdi nihayet. 300 haneli bir Ermeni Köyü idi bu. Yeşil bir alan üzerine kurulmuştu. Kuzey ve Batı tarafında Dersim'in (Tersim) ürpertici dağları ve ormanları, Güney tarafında ise Silbuz Dağı görünüyordu. Herdiv'den Bingöl'ü bile görüyorduk. Köyün papazı bizi kendi evine davet etti. Memnuniyetle kabul ettik. Şerbetimizi ve kahvemizi içtikten sonra çeşitli konular üzerinde sohbet ettik. Daha çok şehir halkının yaşantısına ilişkin sorular sordular. Akşam yemeğinden sonra iki öğretmenle tanıştık. Bir tek okul ve bir de kilise vardı. Öğretmenler İstanbul'dan gelmişlerdi. Cetronagan mezunu idiler. Burdaki köylülere **Mirakyan** deniliyordu.

Köyün bir adeti vardı: Türk ya da Ermeni, köye kim gelirse gelsin layıkıyla ağırlanıp uğurlanıyordu. Bu köyün vazgeçilmez bir unsuru idi. Ağırlama, müzik ve danslar bittikten sonra başta öğretmenler olmak üzere kendilerine teşekkür ettik. Arkadaşım bana dönerek şu sözleri söyledi: "Ulusların kendi varlıklarını korumaları için en büyük silah bilimdir".

Herdiv'den Kızıl Kilise'ye:

"Uzun, yorucu bir yolculuktan sonra mola verdik. Serin bir ağacın altında peynir ve ekmeğten oluşan kumanyalarımızı çıkarıp yedik. Tam bu sırada omuzunda odun yığınları ile orman yolunda ilerleyen bir Kürt bize doğru gelerek atımızın başına vurmaya başladı. Bu hareketi bizi çok sinirlendirdi. Arkadaşımı soru yağmuruna tuttu. Aklına nereden geldiyse, arkadaşım Osmanlı me-muru olduğunu ve buralara tef-tiş için geldiğini söyledi. Bizleri yukardan aşağıya süzen Kürt, 'Sizlerin memur olduğunuza inanamıyorum' dedi. Direnip duruyordu. Tabii ki, konuşmalarımız Türkçe oluyordu. O anda ağızından çıkan Ermenice bir sözcük üzerine atlarımızın yularını bırakan Kürt, heyecanlı ve şaşkın bir halde 'Siz Ermeni misiniz?' diyerek bizimle su gibi Ermenice konuşmağa başladı. İsmi Haso imiş. Biz konuşmakta iken 15-20 silahlı Kürt etrafımızı çevirmişti. Haso olan biteni arkadaşlarına anlattı. Meğer, Haso S. Garabet Vank Ruhani okulunda papazlar ta-rafından büyütülmüş. Epeyce bir dert-leştikten sonra bize yarı yola kadar kılavuzluk ettiler. Arkadaşım ve ben daha sonra Kızıl kilise'ye vardık."

Kızıl Kilise'den Peri'ye:

"Kızıl kilise'nin ve Dersim'in karanlık ormanlarında ve Xıran'ın tehlikeli yollarını aştıktan sonra nihayet Perin'e vardık. Tehlikesiz, can güvenliği olan bir yerdi. Öyle deniliyordu. Perin'de dört gün kaldık. Gez-dik, dolaştık. Ermeniler'le tanıştık. Çok az Türk vardı burada".

Peri'den Karbert'e:

"Sabahtı. Atlarımızın yularını tutarak yavaş yavaş suyun öbür tarafına ilerledik. bu zorluğu da yendik. Karpert'in doğu tarafı (Ull Ova) yavaş yavaş bir ayna gibi gözlerimizin önüne girdi. Ull Ova, Ermeni köyleri, ormanları,

bahçeleri ve bağları ile dolu. Toros dağ zinciri, Murat ve Gölcük doyulmaz bir doğal güzellik teşkil ediyordu. Burada yaşayan Ermeniler, balıkçılıkla uğraşırlardı. Kimi de buğday, dut, pamuk, şarap, odununu vs. alıp Malatya'ya hatta Musul'a, kadar gider-gelir, ticaret yapardı. Karpert'ten ayrılırken 35-40 evden ibaret Besolek'e vardık. Halkı demir-cilikle uğraşır. Gemimiz hazır. Karşıya geçecektik. Çürük bir görüntüsü olan bu gemiye 'Ecel Beşiği' deniyordu. Suyun akımı ile gittiği, bazen kayalara vurup parçalandığı için böyle adlandırılmış. Korku içinde karşıya geçtik. Ağır Hayapnak Köyü'ne vardık. 90-100 hane idi".

(Not: Devamı Gelecek Sayıda).

İSUKE BİVE KOR, DİNA NÊVİNENO!

A. MUNZUR

Desmala Sure eke vejıye nêvejiye savata miletê Kırmanc'ê xevera xêre viye. Zalumura goreki ters u xof vi. Ma kam vatene yiyêke hu nasnêkenê yinero ki xofa? M. Zilan ki ninura juyo.

M. Zilan vano ez Qurr'üne. Kes cıra qesê nivano. Make vake ma Kırmanc'me, dina benave tengu tariye. Tu hên zonena ke peniya dina yena. Ala vaze M. Zilan, tu kama? Kotra yena, çond serrio ke tu siyaset kena? Nika urzenara vana mordemê Desmala Sure Kırmanc'ê nêzononê! Ala vaze feqiremi! tu kami naskena, tu key biya 'devrimci', tu key eve mordemunê Desmala Sure piya siyaset kerd! Ma, kes tu nasnêkeme. Yiyêke kokê Tekoşin'ra yêne dost ki naskeno, dismeni ki. Ma ayv niyo ke, riyê tu nêdezeno, İsonki siyaset kerd gereke qesa dorxiye inkar nikero. Dismenki zoneno ke yiyê ke Desmala Sure vezenê hata nika eve şerefê hu do pêro. Eke wazena bimise, Dewleta Tırki tora nijdiya su cıra perske. Eke qalê biraunê ma kena honde serunê tu eve siyasette de. Jede qırs qeseymeke, lesa camerduke gınêve ison sero vile ison bînde maneno. Ez eve biraên vanu, horê tu zonena. Ez zonenke tu Kırmanc'a, ema tu biyave kor, nê hu naskena nêki miletê hu naskena. Tu ki wazena ke je aydunê Tırku've aydunê Qurru, ma Qurr kerê. Tayine milete ma kerdve Tırk, tayine kerdve Qurr, tayeki je tu hu saskerdo nizonê ke sevikere. Cokake Dewleta Tırki'ra avê sîma hucume Desmala Sure kenê. Ez nêzonenke sîma ça "Doxe Leng" ra dūr vîndenê. Ey sîfte vake Desmala Sure "bölücü" ya, sîma pörünekipeyder ve pey na fikirê dey guret. Qey honde sîmarê zor yeno namê zovna mîleti. Sîma niya Dewlete qurmîskênê, eve na aqıl? Eve na aqıl ancağ ke sîma sarê mîletê binu wenê. Bêka tore zor yeno ema, peniya na fikrê sîma nikara osono. Sîmara gore isonke vake ez zovna miletrau (Kırmanc) suco, eke na qesa sucasa, ma na suc kerd şî. M. Zilan, sîma ki savcunê horê xevera bîrosnê, heqa made cîrm gîredê, dostê je sîmaki bî dismen. Endi lozim niyoke!

Tu key biya Tekošin'ci balem? Çond seriyoke tu Tekošin'ciya? Tu o sireda Jevrimci biya - nêbiya balem? Ma tu çond serri wertê miletê Kirmanc'de menda, çikaş emegê tu şî?

Seyfî'ra vana, "alan çalışması" ra düro, tu cikaş nijdiya balem? Tu î. Beşikçi'ra dı hire qesu mîsa, tu zof baqıla! Ala reê su Dersim, mîetra perske, vaze Seyfî kamo? Yi tora vanê. Tu vana belka mîlet je mı ostomolde biyove pil, mîletê hu nasnêkeno. Neê M. Zilan tu xelet sona, ma wertê mîletê hode bimeve pil. Maki zomonê jê tu Qurrên kerde, peê coy ma dike, ma Qurr nime, ma yi mîetra zof çî mîsayme. Na qesunê tode beliyoke tu zof feqîra. A alan çalışmasıya ke tu vana Seyfî xêle serrê hu dê, u mîlete hu naskeno, jê tu bênaskerdox niyo.

Tu zovina qesode bin Dox'ra gurcto, uki Alevi ulusu'yo. Dox'i vake Desmala Sure Alevi ulusu vana, halbuke ma vake **Kirmanc** - **Alevi** ulusu. Tuke hona nêmisîa reyna vajime: Aleviyên roê mîlete mao, kulturê mîletê Kirmanc'o. Kamke na qesa qewul nêkeno, wertagê sucê çê Mewran'o, wertagê sucê Çê Osman'iyu.

Niade na qesa tora gore, ez torê tenê hetê yazarura conve yita, goste ala savanê:

" Ana merkezi bir koldan Çemişgezek ve Hozat (Dersim) bölgeleri merkez olmak üzere Harput ve Sivas'a doğru yayılarak Palu ve onun güneyine inip Malatya'ya uzanıyordu. Bu grupta hakim olan unsur Dersimliler'di, ki bunlara Kızılbaşlar denirdi. Coğrafi yerleriyle Anadolu'nun göğsü vazifesini görüyor ve Osmanlı Türkiye'sini diğer Ermeni ve Kürt bölgelerinden kesin bir şekilde ayırıyordu " (Garo Sasuni, Kürt Ulusal Hareketleri ve 15. Yüzyıldan Günümüze Ermeni-Kürt İlişkileri, Syf. 35).

" Sivas, Harput, Malatya, Erzincan (Dersim) (yani Kirmanciye, A. M.) yöreleri 1535-1690 yılları arasında 155 yıllık çok fırtınalı bir dönem yaşadı. Kızılbaşların isyanları bu bölgede büyük karışıklık yaratıyordu... ..Bu durum Kızılbaşların diğer Kürt beyliklerinden, siyasiyolundan tamamen ayrılıp, kendilerini korumak için yalnız başlarına kanlı mücadeleye atılmalarına neden oldu (a. g. e., Syf. 35).

Nika tu na qesurê savana M. Zilan? U waxt, ma çinevime ke, tu vaze Desmala Sure na yazaru eve peru hernê. 500 sere nara avê na qesey biyê. Eleviyêna ma nawa. Qese çinoke isu Garo Sasuni'ra vazo.

Waxtêde vanê pilê Qurru Şeref Han' o. U ki kitavê hode ma Qurru sere sae nikeno. Ala niade u savano:

"...Kızılbaşlar (yane Kirmanci, A. M.) bu hızlı saldırıyı Rum - Osmanlı ordusuna karşı koymak için ayırmış oldukları birkaç bin kişilik öncü birlikleriyle karşıladılar, eğitilmiş ve tecrübeden geçmiş askerlerden meydana gelen çoğunluklarını da dağın arkasında pusuda gizleyerek fırsatın çıkmasını beklediler. İslam ordusunun öncülüğünde bulunan Kürt kahramanları kükreyen aslanlar gibi Kızılbaşlara saldırdılar ve göz açıp kapayıncaya kadar onları darmadağın ettiler. Tam o sırada birkaç bin eğitilmiş süvariden meydana gelen pusudaki Kızılbaşlar, ansızın dağın arkasından çıktılar ve saldıran Kürtlere birdenbire hücum ederek bileziğin bileği sarması gibi onları sardılar" (Şerefname, Şeref Han, Syf. 152).

Nika kam Eleviyên keno, kam Eleviu rê dismeno beli niyo? Demeke na qesa newe niya, rewra biya. **Qurru** ve **Çê Osman**'ra piya zof Elevi qırkerde. Şeref Han, name ninura vano "Kükreyen Aslanlar". Ala, torê beno zamet ama, kitavê dey tene bîwane. U waxt tu Elevên rind musena. Mî tenê wend, zerê ison kuno hurê.

Ala reê so dewunê Dersim vaze ez Sünnî'ne, ala u waxt çî cav

danêve tu. Suka Ostomol'de ronise mîeti sero lawike vaze, çikas rind zafine na lawike vate. M. Zilan efendi, kes endî domu niyoke lawikunê tu gosdero. Serevde mîlet zofê, yêma yêdînera ki zofê. M. Zilan herhalde dergiyê hu nêwaneno. Eke bîwanêne niya nivatene. Eve zonê Tırku nusnenê, eve zone Qurr' u nusnenê, eke ma Qurr'ime ça eve zonê maki nusnenê? Demeke nu zu niyo. Eke zonke zu bi, isu ça reyna honde zametu biveno? M. Zilan hora qeyir kesi nêxapneno. Tivarê deyi eve hu ki nino. Çike peniya nustê hode vanoke " resmi dil olmaz ". Ma nu kotra vejîya? Hata nika na qese çinevi. Sima ora avê vatene resmi dil Kirdaski'yo. Hen osoneke fikire Desmala Sure M. Zilan kozikra ontove tever. Çoka vano " resmi dil olmaz ". Feqîrê mı koto tenge. Lînga M. Zilan eve Qurru'ra kotave çerxê tuji ver, endî gamunê hu peyser erzenê. Çikaş ke inkar bikerê endî bîsenêkenê wedarê.

Desmala Sure dest' ve lîngunê tayine gîredayi. Coka pêro piya ma sero oncenê. Waxtoke Dewleta Tirk erzena Dersim'i ser (1937 - 1938), hudutunê Dersim niya belikenê: *Dersim; Peri, Murat, Kara Su ile çevrilmiş bir ada manzarası arz eden, Bingöl, Erzincan, Malatya, Elazığ il sınırları (yane Kirmanciye A. M.) ile çevrilidir. (Genel Kurmay Belgeleri'nde İsyancılar, Syf. 153.).* Belka M. Zilan qotrî nikeno, ema dîsmenê ma, M. Zilan'ra rind welate ma tarif keno.

Demeke Kirmanciye' ve Kürdistan'ra zu niyê. Wertede dı namêy estê. M. Zilan ke qayıl nêbeno o zovina. Çike u nêwazenoke qesa doğriye bîmisîo. M. Zilan vano *ulusal lehçeler arasında tam eşitlik*. Hata nika Dewleta Tirk vatene Kirdaski, Kirmancî u Zazakî vs lehçe maê. Nikaki Qurru na qesa pulusnave zonê hore, vanê lehçe ma. Serê na dinade çond mîlet estoke 4-5 lehçê hu bivê (Tırku ve Qurru ra qeyir). Sima mîleti inkar kenê, nameki qolawa: Vanê " lehçe ". Rozê yena çiturke yi lehçey sarê Dewleta Tırku'rê bive bela, rozeki sarê sîmarê benave bela.

Qesê peê:

M. Zilan ki jê ziyê binu (İkbîne Doğru, Yeni Ülke, Deng, Serketin vs.) wazeno ke Seyfî teyna bîosno. Tu hên zonena ke Seyfî piyê kam kisto. Sima nae rind aqlê ho kerê: Seyfî teyna niyo. Desmala Sure teyna Seyfî'ra nêsanîya pê (qurmîs nêbiya). Ma derdê zerê sima zoneme. U derd zerê sîmade maneno.

**Bımiro İnkarkerdis!
Wesvo Desmala Sure!**

**DİMİLİ
(Kirmanc-Zaza)
Ulusuna
Kendi kaderini
Tayin Hakkı!**

SERRA NEWIYEDE

WEJIFÊ KOMA KOMÜNISTA KIRMANCIYE

Turabi Ovacıklı

Serade bine ma veyarnê xora. Dormê made goniya-gonasero. Vengê tîfongo, vengê topu gosonê isoni keno kêr. Kırmanciye'de, Kurdistan'de, Anatoliye'de roza heqî hazarora isan êno kistene. Hepîsode-meydanode verva çimonê made komünisti, welatheskerdoxi, demokrasi daraxacıya saninêra. Welat talan beno. Dewo ortera darenêwe. Cenco kiscênê, surgin kenê. Kókumo herdra kaskenê. Eve tayarora zehir risnenê mîleti ser. Mîleti qırkenê. Dar u ber beno husk. Heywanêde heqî wes nêmaneno. Vengê teyri-turi birino. Qireqira domano cigeronê isoni kena leteyi. Meyitê cenc u cayila eve hevenora makinora giredane, hardra kaskenê. Hekin mîleti, dar u ber, çiçegê welati adır novepıra vêsnenê. Kırmanciye'de, Kurdistan'de, Anatoliye'de zilmo-qetlo.

Emperyalizm koto tenge, zê raveri karê nekeno. Hevê qezencê seniki, karkerdoxora, emeqdarora ceno. Palko kilit dano puro. Mîleti bêkar u bégure verdano. No teyna welatê made nêbeno, pêro dinade beno.

Dormê xode reê niadime: Cumhuriyetê Sovyet'ide, Avrupa'a Şark'de, Balkan'ode, Asya'de, Afrika'de, Hemilkanê Latin'de...hergu cade qewxa vejîya gilê dare. Somaliye'de asmede 50000 kes mîreno. Vesaniyera, serdra, qewxara kokê mîleti êno. İsrail, hazarora sare Filistin'i ju roze de ceno keno tener, koura, serdêde, pukelekede verdano. Dugeli durrira tey şerkenê, Hemilkan ve İngiliz'ra binê çimra hurdi hurdi huinê. Yugoslavya'de 6 birayi verdero zuvin, adır noro vera zuvini qırkenê, koçe zuvini ardo. Afrika Cenup'te roza heqî pil-qız zuvini kiscênê. Halbuke ju gonîraê, pêroki şaê. Seveve xo çiko?

Hata nika top, tank, tufong, fûze, tayareyi roti Saddam Hüseyin'i. Saddam perkerdi, raver muhalefet qırkerd, çamaro Şii'yo, ike bertaraf kerdî, estra Kuveyt ser. Eve qesa heqera, vatena tarixra raştçi Kuveyt ê Irak'i bi. Hemilkan'i ve İngiliz'ra niada ke zarar ênora menfaatê ino, eve zori u quwetera pêro dugeli çamayve hetê xo, çekê xo hardê Erebi u Kurdistan'de sinemis kerdî. Saddam peyser onciya hardê xo. Saddam çend rojira tepeya estve Kurdistan ser. Uzaçi onca çêke Unş'i bi, çêke Hemilkan ve İngiliz u Fransız'i bi. Na oyna/diwara emperyalizmi biye. Saddam henqe saake figûran bi. Sevevê xo çiko?

Welatê bindesti wazenê ke rauste bê. Langanê xo sero payra bê. Wazcê ke koledariye ortera wadario. Karkerdoxi, emeqdari vatena xo awa ke, emegê xorê wayır vejîye. Wazenêke; kes keşrê koleyine nêkero. Pêro dinade, birayeni ve olvojeni bêro viraştêncê. Dısmenayên ortera wadario.

Niade, nazade ma tene dusmîsê xo bime, aqlê xo topkeme qafika xo keme. Emperyalizm nae wazeno? Nee! Çae nêwazeno? Çike o sîrede zarar keno. Bese nêkeno ke belas keşi bigurno. O sîrede kome karkerdoxo (sendika), emeqdaro, hizmetkaro êna vîrastayış. Qılawujina

sosyalizm ra zanenê ke heqe se êna waştine. Nae ra gore wayire palko, karkerdoxo kâr ra vezeno. Eve na politika ra, dayina zede kare, dayina senik karkerdox, dayina zede qezenc.

Maneşiya na qesey niara. Karaoke ve 50 mordemi dano arê, eve 5-10 mordemo ano arê. O sîrede kara wayirê palka zêde bena. Palka çeko ke stop kerd, kara xo nebena. Kara yino daymet poştîya karkerdoxo-emeqdarora bena.

Wazenêke herv teravo, mîletê mazlum gula zuvinde bijero, zuvin bikiso, qetl bivo. O istifadera tayaranê xo, tankanê xo, çekonê xo bioso. Çiyê werdene, çiyê pıra guretene, ilaji, hergu çu beno fiati. Qezencê zalimi dayina beno zêde. Gegane çi bexo kilit dano palkaro, karkerdoxo karra vezeno. O sîrede kaos êno meydan, na kaosra emperyalizm zêde istifade keno. İşte sera 1917'de na kaoste karkerdoxê sovyeti qılawujina olvoz Lenin'de idare guretve xo dest. Lenin, eve can senikinera insiyatif guretve xo dest. Temele sosyalizm o sîrede est. O waxtê omedê karkerdoxo bi. Merdana Lenin'ra tepeya i temel sero duwari qewetin niamay vîrastene. İdare kotve burokratiya devleti dest. Linge ve linge dêsê sosyalizm ra kemere vete este. Peyniyede Gorbaçov ve Boris Yeltsin eve bebextiye qurçê ke peyde mendivi i çi rıznayi, kutkina emperyalizmi kerde.

Uzade sosyalizm niamayve vîraştine. Temel dayve puro, dêsî çip nêbi, eve çimentoy ve demur ra nêvîraştivi. Ama onca çi boa sosyalizmi cira amêne. Çike 1917 de Lenin xerç kerdivi temel.

Peçi vatena emperyalisto ra sovyet rîjîya, hurendi de çik ama vîraştine? Çcê ozoviye 14-18 screyi kollejde wanenê, ke xo biosê Dolar ve Marku bicerê, qezenc bikerê. Ciniyê wayirê domanu-mêrdû (mühendîşi, doktori, malimi...) eve Dolar u Mark xo rosenê. Serva rotena namus u şerefê xo sonê zovina dugelo. Dîjdine, mafia amê vîraştine. Hurendiya birayinc ve olvojine de xayniye ve bênamusine, bêbextine amê vîrastayis. Eve qesa peenera morenayışra pelgê pê nêkena. Nika 16 cumuriyeto de, zovina eyaletto de millet pêro poseman biyo, idareo kan wazeno. Roza heqî Meydano Sur de miting keno. Koma Komünista Sovyeti newedena vîrastene. Dewletonê Baltuk de seçim beno, komünistê kani idare cenê xo dest. Na durum Romanya'de, Bulgaristan'de, Yugoslavya'de, Arnavutluk'de Polanya'de devam keno. Afrika'de hena tereftare sosyalisto, komünisto daha jêdere. Hemilkan Kuba ra hena terseno. Halbuke Kuba hande kefa deste isoniya. Vatena m awa ke, sosyalizm-komünizm nêmerd, nêmureno. Ze çelixo, heta peyniye payrao. O omedinera vejîyo endi raa maa, is u karê mao. O qılawuzê karkerdoxuno, emeqdaruno. Vatena mî heniake, kam savano vazo peyniya emperyalizmia, emperyalizm tengedero. Maki wayire tecrubeyme. Paris Komünü ve 1917 marê xele xele tecrubeco.

No tecrube mareki lazimo. Na qesera gore Kirmanciye'de wejife Koma komünista Kirmanciye (Dersim Komünist Hareketi) wejifoude giranu, ama giranine warudayis is u karê mao. Cesaret, fedakarine, zanaoxine, olwojine lazima. Poşt zuvindayene, can senikine lazima. Wejifê Komela komünista Kirmanciye je wejifê mesa hemgcnia. Wendisra ilm-irfan cena, komünizm qilawuz zonena. Tarixê karkerdoxora xorê aqil cena, rındi xemelnena. Welate xo Kirmanciye'ra gore hesaw-kitaw kena, peyniyede çı ke lozumo nayino qesonê kilmıra Manifesto'yê Koma Komünista Kirmanciye'de (Dersim Komünist Hareketinin Manifestosu) nusnayişe.

Nika wejifeo mao gran welatde bingê(temel) vırastêna. Temelê raustena Koma Kirmancu've Zazau estena. Dismen bêbexto, wayirê top u tan-konu. Ma gereke verva dismende çekdar u sefkanunê xo hazirkeme. Bêguman nêbime. Peyniyede gereke hergu çiyê xora welatê xode bime. No mare bes niyo. Esas wayirê na qesa, wayirê na kari; karkerdoxê Kirmanciye'ye. Koma Komünista Kirmanciye zê mesa hemgeni hergu çiçeğra gureto ardo petaxa karkerdoxo-emexdaro. Naera tepiya kar u gurê mao pil, palkode-hegaode mavenê karkerdox u emexdarode propagandaa sosyalizm-komünizm'i kerdena. Yino Koma Komünista Kirmanciye'de biyarime têlewe. Poştı zuvindime, ju gırmike bime. Ma ke qewete dera zuvini zaf ret erzemera dismeni ser. Welatê xo xeles-neme. Tabii bedelê na qewxa esto. Zaf goni rişina. Ama na goni tol nêsona.

Wejifê sarê ma Kirmancu've Zaza ki girano. Raverra ki mı va, giranine warudayis is u kare mau. Xeleşaina komê Kirmanci've Zazau Desmala Sure xorê kar gureto. Wejifê Desmala Sure'o pil, xeleşaina welatrê qilawuza. İta de sarê Kirmanci u Zazau gereke cırê wayir vejıyê. Serva iktidari hazır bê, idare bızêra xo dest. Hergu proleter (karkerdox), hergu emegdar, reñçber, xızmetkâr, is u karê xorê ke wayir vejıya, xızmeta

Desmala Sure, bargıranına Desmala Sure tenena bena senike. Sarê ma Kirmanci u Zazay bızanê ke Desmala Sure akademiya welatê Kirmancia. Uzade rae marê salıx dana. Tarıxra derso vezena, musnena ma. Ma gereke dı destora çip pê biceme, aera xêle ilim-irfan bumışime. Çıke dismen bêbexto, marê qewete lozima.

Peyniya na nustış de bêbextina dismeni ser, meseleya 38'i anura. Asma Amnoniya Peyêne 15'cinede (Niyade: Desmala Sure, S.C.) Xeçe'ra mleti danê arê, çeko miletra cênê, vanê sıma rusneme surgun. Çeko ke cenê, cini-camerd, cenco-domanu cenê finêra raa kertê Demirkapi. Hergu wayıra çeyi çeveronê xo kilit kena. Eke êne Xeça Serene mala çê Temuz'i, uzade wayıra çeyi bena, namê xo İmıse bena. Katıxê xo deyra beno. Cın u çenê Xeçe zafi rındeki benê. Cenc u cãmerdê xo ki çêr benê. Eve wayısra kunê era rae. Peroyine kincê xuyê rındeki, perono xas, manisê, salvarê rındeki, pestemalê çinkeni, salê miyani ve kaşinge hewl benê. Rae ra hem lawko vanê, hem ki zaravo kenê. Eke enê Xeça Serene mala çê Temuz'i serkenê ke İmıse çêver akerde verde hergu çi estora tever ama zaf çer xo piştı tera. Cini mavenê xode lako kenê. Nerê vane İmis, "Tı tawa biya bome, çınarê çêver akerde verde, ça çêvero kilit nêkena, hefê çê to niyo?". İmıse hırdmine çımora hem bervena, hem çi teyi hına. Vana "tew!", "Bae sımade sıma...Nerê bomenê, nıka ke ma berdime Hopıke ma uzade qırkene. Uwuqe qatıxê mı kutıke jê Mıstê Kori boro, va neşivê kutkune Xeçe bo. Va yi qe'nê dı satı mırdı borê!". Hena vilê kertê Demirkapi nêkotê, esker adır nano Xeçe ra vesneno, dewera dı vejino. Uzade her kes dano zonino xoreke is-isra verdo ra. Hopıke'de peroyine qırkenê.

Hevalenê, olvozenê; bızanimeke dismen bêbexto. Zuvınrê poşt vejıme. Barê ma barê de girano. Ama, is u karê canuko've cãmerdano.

URZE DERSIM SODIRO!

ZON; KULTUR U EDEBİYAT / DİL, KÜLTÜR VE EDEBİYAT

TORÊ MA

Beser DERSİMLİ

Pitêna Dıxaskane

Tayê torê maê Kirmanciye cawonê bino-de çinê. Ez tawa nêheşıyo pê ke hetê sarê tevêrde cinika dıxaskane pita.

Waxto ke cini kunêra doman anê dina, çenê azevi çêfo de rınd kenê. Vatenê esta, vanê ciniya dıxaskane ke nêpıte, (Hêlaka sewe êna cigeronê cinike vezena bena. Robate na terşı ra çênêkê azevi, ciniyê dewe hıre roj u hıre sewe dıxaskane pinê. Wayirê çeyi rınd qaytê

dıxaskana xo benê. Heştê ciledê manena areşına ra, heştêra têpia hedi hedi vezena ra ningo ser. Ciniyê pil benê tevêra piz kunê herdra ke, çayê cinike ke dezeno vındero. Goçın kenê be ortê piazo de gırs ra bene kene bine balişna dıxaskane-ra ke pesewe neterso, elıka sewe ke ame goçın serobe cigerone elikerá.

Domano ke beno nak cırakene bene erzene mektev ke hıwano, mordemo de pil bo, hewl bo, ju destra tase awe bısımo. Xora ke domanoke biyo çeneki bene

nak erzene orte laceko ke rena lacek bıbo.

Ciniye dewe çi pozene sone dıxaskane ser. Herkes angore xo çi pozeno. Taye şır pozene, hako-tüyo keñe ron, taye non qatkene.

Son ke ama cene azevi ve ciniye dewe kar mare xo dane are sone çê dıxaskane cinike pine.

Pitena dıxaskano çenore weyçeo. A sewe lawıko dane, reqşine, defike cinene.

helanêke gîredanê nisene neianêke. Sewe ke biye letiye sonê pê çeveronê cirano ino tersnenê. Kune axuronê, goronê cirano; qaturo, hero cenê nisenê bî cî hata desta sodır fetelinê. Cêniya dıxaskane çewres roze nêsona çê kêş, eke sêrê çê ju vane merey kune çê yino.

Domano ke amo riye dina, hata ke çewres neveciyo çêra nêvezenê tever. Kes çê dıxaskanera adır nebena. Vanê xıravo. Riyê doman cenê, keşra yanêdanê. Vanê çımeybeno. Çewres ke veja niaz pozenê sonê heni uzayra tepa doman benê çewu.

Na torê ma torê de weşiyê. Wastena ma awa ke na tore rınd mîlete ma xo vira nêkero. Çike tore de tal ve bêmanê niyê. Waxto ke ciran çî pozenê benê dıxaskane ser, manê de xo esto. Çike dıxaskane neşkina kar bıkeru, non pozo. Ciran alekariya dıxaskane kenê. Wazenê ke yardimê xo cireso.

Roze Xızırı

Asma Çile'y asma roze Xızır'ıya. Hire roj ke asma Çile'ya verdira roce cenê. Roze Xızır hire rojiyo.

Asme-diasmi roze Xızır'ra raver kavirê cenê çêde gîredanê, her roz son sodır cew dane cî, fike dane cî ke tawli bo. Sene kavıro çırkıno beno bibo; zerê dî asmede beno zê gay. Rozê Xızır ke ame kavır kene qırbana.

Rozê Xızır de genim be cew ra sanenê pê kenê bızerko (kene saj ser). Bızerko renêra kenê qawite. Hire roj ke roze cenê, roza Xızır'ı de yanê sewa peñede hem qurbanê xo kenê hem çî qawita ke rêdara leganede pırozine kenê aye ke nêlewne, hen duz manena. Qawita ke zerê legane de pırocın kerda orte bonde nanero. Dormê qawitede çilo finera cî ke Xızır a sewe êno lamê xo nano qawıtero. Sodıra ke uşıra qawita xo pozenê wenê. Awe gîrenenê, ardo zere awe de finê hurê, qawite çale kenê, ron vilesnenêro kenê cî wenê. Asma Xızır de heşto ju, rozê Kuresono, heşto bin ê Şıxmañedano, heşto bin ê Qırxano, heştê ê Usıvano. Pêro çî zanenê key kamci aşirete roze cena.

Roze Xızır'de roza peñede çênê azebi pêro roze cenê. A sewe awe nêsimenê,

têsan kunêra. Hewn de kam ke awe de çêneka tesane bextê aye ide beno ya. Xora keş ke awe cenêde, çêneka ke hetê kamcı dewe de, nejdîyê kamcı dewe de; henide, dere de awe simite hetê a dewe de zewejina.

MARŞA DERSİM

Welatê ma Dersimo
Dismenê ma hêrsino
Kam ke hêfê ho nêceno
Cayê ho cenemeo
Binê destê saride
Roz ve roz poyeno

Berze ho ver meterse
Ele, Fate, Menise
Uso, Memo, Seydhese
Berze ho ver meterse

Dısman jêde sa meve
Nu dewro yeno, seno
Verva hode made niade
Yê ma ki az rêseno
Ewru nêvo, meste vo
Verva tode vindeno
Hêfê na cırm u sitami
Heve ve heve pers keno!

Berze ho ver meterse
Ele, Fate, Menise,
Uso, Memo, Seydhese
Berze ho ver meterse

Hasan Dewran

XIDIR'E MI

Arekerdax : A. Ç. KAYA

Xagu vera Xızır'ê mı cigerê mı sona rae
Tu dımıra berverna pepuga kora mae
Wayi wayi lemin lemin Xızır'e mı

Biye biye Xızır'e mı cigera mı
lemin biye
Dayê marê ondêra kore icad biye
Wayi wayi lemin lemin Xızır'e mı

Meso meso bıko Xıdo gosre mine
lemin meso
To xapneno bıko Xıdo na Hokmato
tereso
Wayi wayi lemin lemin Xızır'e mı

Mamekiya Mamekiya
daye lemin Mamekiye
Zalım ma dayme are berdime
dısew poncas mordem piya
Wayi wayi lemin lemin Xızır'e mı

Daye Kore'de puko xedevo onder voreno
Vano dotra henke nano mara
daye mezal ma nê dano
Wayi wayi lemin lemin Xızır'e mı

Biye biye Xızır'e mı cigera mı
lemin biye
Vano daye mare kaxıta şae vejiye
Çê vesayi yendi tesela ho mira bıfiye
Vana payızo velgo vasu onder zerdo
Vıreniya sewqatê hevalune to berbiye
Wayi wayi lemin lemin Xızır'e mı

Xızır'e mı na wusaro cigera mı
na wusaro
Tıke şıya ne şıya ne sono
ne soduro mı sero
Wayi wayi lemin lemin Xızır'e mı

Vazo vazo Mursa'ye mı lemin vazo
Warey sero Xızır'e mı tek zu azo
Wayi wayi lemin lemin Xızır'e mı

Desmala Sure'nin Notu: Xıdo, Dersim'in Pax nahiyesindedir. Kore Savaşı sırasında askere alınıp Kore'ye gönderilen yüzlerce Dersimli'den biridir. Bir ailenin tek oğludur. Babası Musa adlı biridir. Türkü, Kore Savaşına ve Kore'de savaşmaya muhalefeti dile getiriyor.

AZADIYE, NËMEDENIYE!

Hüseyin Çağlayan

Hona vijer vi
Fermanê vetvi hukmatê Tirku
Ordî rusnayvi welate ma
Nê verday cini, nê verday câmerd
Qir kerd, kok ard
Nê verda az, nê verda azadiye!

Owa çemê Muzuri goni şiyenê
Hard u osmenî meyit mordenê
Poyayvi meyite domonu tijiya
omnoni vera
Miz u duman vi hêgay u ovay
Gime gime viye ko u dewi
Qir kerdî
Nê verda az, nê verda azadiye!

Dest-payê ma gireday
Tayê vesnay
Taê sungî kerdî helesnay
Nixelesay domonê soê u pulesayê
Ginay tê virarê moe pi; wa u biray
Qir kerdî
Nê verda az, nê verda azadiye!

Adir na pa vêsnyai hêgay dewi
Na ho ver berd mal u gay
Nêverday peyde khal u piri
Peyda verday taê qel u topali
Bar kerdî rusnay
Taye berdi binê dare
Taê kerdî binê bari
Surgin kerdî berdi
Nê verda az, nê verda azadiye!

Nêdi kes roza Haqî
Adir nayve mara
Ji vera, ji peyra
Mara dūr vi Yezidi u Sûryani
Dest nêest ma Zaza'unê ma
Înera vatvi: sima Sunniyê
Mara vatvi: sima Aleviyê
Gosê hirayin kerdê Kurrunê maê cêri
Rewra dardvi we dostê ma Hermeni
Wertê adirdevi jê ma mîletê Musevi
Hard u Osmende nêmendvi dostê ma
Qir kerdime
Nê verda az, nê verda azadiye!

Havalin kerdê made
Kounê ma, phoşt sanê ve ma
Kemer u xirxunu ma
Endî aviyê qursuna Demenunê ma
Pê guretivi Seydê ma,
Aviye phošta ma
Şikayvi endî rošta ma,
Nêvake kes Allaqutara
Qir kerdime
Nê verda az, nê verda azadiye!

Tayine verdayvi qevdê zimeli
Veng kerdvi na dina
"Ezo, piyo bêkesu nu, pilo milete
bindestino"
Nêvake Allaqutara
Est ve darê mîletê xora havalê ho
Eve muya zimelunê ho,
Komunistê havalê xuyê Turkiya
Nêkerdime ma say ison vera
Ard kafê ma herkes xo dustra
Qir kerdime
Nê verda az, nê verda azadiye!

Jêde di marê fiqariya ma
Nivake kes Allaqutara
"Mîletê khan u boyuno, cayilo, koro
Pane pakke wertê, tu Mistê maê Hewl",
Vake wendisunê, Komünistunê Turkiya
"Mire ci, ez fetelin maden u petrol"
Vake sarekez u bore mîletê Avrupa'y
.....
Sucê ma vi qeseykerdene zonê ho
Azadiye viye, wastenê ma
Xelesayêne viye qewxa ma
Serbiyayêni vi cengê ma
Tewtkerdene viye cemê ma
Birayên viye der u ciranê ma
Hukim da coka hukmatê Tirku
Day arê, sanay axirmakina.
Qir kerdî
Nê verda az, nê verda azadiye!

Esto dare Seyit Riza
Çekê ho destra gina ware yê Cîvê Kez
Vengê kemanî birayvi yê Welê Isê İmam
Torzê dayvi zon u kulturê marê
Vatvi nasyonalistunê Tirku;
"Darestene bes niya
Biya ricikra kokê zon u kulturê yine
Nia yeno ancax kokê nine
Keme medeni nia sarê Dersimi.

Mektevde musayme ma nasyonalistune
Tirku
Zon u kulturê "Mistê Kor'i"
Eve zor sopay
Amey badu komünistê Tirku
Ma kerdime dūr mîlet u kulture hora
Hurminera ki Haq rajî vo (!)
Ma xelesnayme zon u kulture "gericira"
Kerdime medeni ma zon u kulturê
Tirkde
Bi medeni pil u qiz.

Kok ard, qir kerdime
Ne verda az, ne verda azadiye!

Nika ki esto darê zonê Seyid Riza'y
Taê hona ca nêverdanê cayilino ho
Dima sonê reca Seyid Riza'y
Anê wertê zonê Kirmancki/Zazaki,
Zonê Seyid Riza'y
Zonê Yilmaz Güney'y
Nêbiyê medeni, nêbiye medeni
Xojivê tayine vo ke
Mara jêde baqliyê, tenena medeniyê,
Çike Tirki qesey kenê
Mara vanê "gerici"
Çike ma qesey keme zonê Seydê ho
Medeniyet qir kerdî
Nê verda az, nê verda azadiye!

Qesey kenê xortê ma zonê medenide
Terk nêkenê zonê ho, zonê hode
Qiz say kene zon u kulturê piline ho
Berz cênê zonê kulturê Tirku
Daznene kemugunê Seydê ho
Medeniyeti qir kerdî
Nê verda az, nê verda azadiye!

Peydê mendê ji di kokimi
Ginenê pa sonê ji ve ji
Ters do ve ci tufongunê eskerê Tirk
Coka paço şio Pepuqê ma
Kes çino ke tirokero lawukunê saire
Velê Isê İmamê ma
Bêtêl mendo kemanê ma
Nênusneno kes derd u kulê ma
Medeni zofiyê
Hama, kes say nêkenê ma,
Medeni terk kenê na dinalige
Khal u pirê ma
Beno vele derd u khulê ho perê piya
Peyde nêverdo kes pelga ho.
Qir kerdime
Nê verda az, nê verda azadiye!

Nika onca taê vanê:
Nu zon zon niyo
Beno ke bivo ji dimocikê zonê bin
Wazenê ke vindkerê tede tewertede
Kes nêvano Allaqutara.
Qir kerdime
Nê verda az, nê verda azadiye!

Nêwazeme diaspora weso marê zonê ma
Berzo marê koê ma
Kême têver eskerê faşisti
Verdiya dê goniya mileti,
Wazeme isoneni
Nêwazeme medeniyetê barbareni.

Az do azadiye
Azgele bena
Yena, yena
Azadiye.
Cineme kemanê ho.

Sevgili Desmala Sure,

Gazeteniz bir dost vasıtasıyla elime geçti. Daha doğrusu o bana gönderdi. İlk okuduğumda şaşırmadım değil. Doğrusu bir hoş oldum. Çok da sevindim. Birincisi biz enternasyonalizm adı altında veya bu sıfatla hareket ederek bırakalım ülkemizi (Kırmanciye'yi), kendimizi bile tanıyamamışız, tanıyamadık.

Bilirsiniz, bizde, yani Aleviler şu sözü bir sünni ile olan tartışmalarında sıkça tekrarlarlar: " Aslını inkar eden haram-i zadedir ". Bugüne kadar birileri çıktı, bizleri de Kürt saydı. Ama ne hikmeti alâ ise, yazdıkları dili anlamamamıza rağmen, çıkıp diyemedik ki yahu biz bu dilden hiç bir şey anlamıyoruz. Fakat, kendimizi aydın, devrimci biliyorduk, bu sıfata atfen, güya biz bizi halkımızdan daha iyi tanıyorduk, ve biz en iyi bilenlerdik. Oysa büyülerimiz hep diyorlardı ki, " Ma Kırmanç'ime ", " Ma Elevi'me, i Qurr'e ". Bu sözlere karşılık bizim cevabımız şu oluyordu: " Amaan, siz de ayrımcılık yapıyorsunuz ". Ne basit cevap değil mi?

Milletimizi, milletimizden çok az bilmemize ve tanımamıza rağmen, kendimizi önder, bilen, örgütleyici vb. biliyorduk. Ama yalnız bizler!! Vay bizim halimize.

Bir diğerkileri çıkıyor, diyor ki, " Aleviler halis ve öz Türk türler " (C. Şener gibileri). Bu deyimde Dersimlileri ve Erzincanlıları da dahil etmek kaydıyla. Oysa ki, biz ne Türk, ne de Kürt'üz. Biz Alevi - Kırmanç'ız. Hah şunu da belirtelim: Ana - Babamız kendilerini o kadar iyi tanıyorlardı ki, Zazalarla aynı olmadıklarını da söylüyorlardı. Diyorlardı ki: " İ (Zazalar) namaz kene, İ Şafii'ye ". Sonra nereden geldiklerimizi de söylüyorlardı: Horasan'dan. Ana-Baba'mız bizle Kırmançki konuştukları halde, Otuzsekizi bu dille anlattıkları halde, Kürtçe'nin onda - birini anladığımız halde, Türkçe'yi yedi - sekiz yaşlarında Türk okullarında öğrendiğimiz halde, kendimizi tanıyamadığımız gibi, ikilik olur diye, milletimizi inkar edip enternasyonalci kesildik. Enternasyonalizmi de tam bilmedik. Gerçek enternasyonalizm, kendi ülkesinde devrimi yapmak, sınıf savaşımını desteklemek vb. olduğu halde. Babam ve Annem, Sey-Rıza'yı ve 38'i çokça anlatırlardı. Babam, bizim ailece Seyit Rıza'nın talipleri olduğumuzu, oğlu Bira İbrahim'in (onlar Baba'e Sey Rıza'y derlerdi) öldürülüşünü, Seyit Rıza'nın Şin'i nasıl yakıp yıktığını, Erzincan'da hükümet tevkif edince, hükümete ve Erzincan hakkında söylediklerini hep anlatır dururlardı. Örneğin, babamlar, Erzincan depreminin Seyit Rıza'nın bedduası sonucu olduğunu söylüyorlardı. Şöyle ki: Devlet, Seyit Rıza'yı tevkif ettiği zaman, Seyit Rıza şöyle diyor: " Dilegê mîke Xızır'ra esto, binê Erzincan bêro serê Erzincan ser, mî Erzincan xelesnara, Erzincan ez nexelesnara ". Erzincan'ın kastedilen kurtuluşu, Erzincan toprağından Rus askerlerinin Seyit Rıza ve ordusunca kovulmalarıdır. Daha neler anlatırlardı neler.. Müsadenizle, biraz da gazete ve dil hakkında bir şeyler söyleyeceğim. Dilde henüz çok hatalar var. Yazım da. Bence, bugüne kadar ortak bir basının olmamasından oluyor. Normal görmek lâzım. Lehçe farkları

var. Bugüne kadar okuduğum sayılarda, Seyit Rıza ve oğlu Baba'nın (Bira İbrahim) öldürülüşüyle ilgili eksiklikler gördüm. Ancak çok da önemli değil tabii. Sizlerle yakından tanışmak isterim. Arzumdur bu. Her ay bana her sayıdan yedi adet Desmala Sure gönderin. Bunu ödemeli veya bir konto No'su vermek kaydıyla gönderebilirsiniz. Sizin arzunıza bağlı. Sizlere başarı ve sağlık dolu günler dilerim.

08. 01. 1993
Cetâl Taş

Ma ve Xerdi Bira Seyfi,

Xeylê waxtiyo ke xevera mi tora çina. Ez ke nustu nê tu Dismala Sure de wanon zonon ke canê tu weso. Xêre ser ki heniyu. Tu ke ama çe ma, mirê amora 3. ra tey ardivi. Amora 4. ra tu mirê nirusnay. Amora 5. ra ki zu Havali netê Hamburg ra mirê 10 teney rusnay. Des teney hetê ma de rew qedînê, rind ki waninê. Çiyê es to ke yike wanênê destu nê hu cevê hu nibenê. Cokaro ke gere ke perune Dismala Sure ez hetê hora tore birusnane. Na pêsoroki pêro ki marê lozumiye, gereke vejîye mûlete ma pê savo. Belka zomonê ra tepiya ke şerê (D. Sure) Türkiye tenena beno rind. Eve çî tore ve gere ke na pêsoroki vejîyê. Ez van Dismala Sure amorê 5. ra tepiya çayê hu tenena kerd mîqerem. Amora 5. ra heni osone ke tu ki fikrê hu tenena kerdo zalal. Mi na hetra tode qesey kerd, mektuve rusnê. Cokaro na mesela sero jede nivindon. Amora 5. de tu N. Dersimi sero vineta. Ez nizonon u raşt Kırmanco ya ki Kurro. Tu heto jura vana tesire Kurru de zof mendo, heto bin ra eve qesunê ey pê fikre hu kena ve mîqerem (Alınular yaparak). Nu mi het de tam zalal niyo. Zovina ez pöreyine ra het de çiyê rind " Dismala Sure " het ra heşîun pê.

Mesela; Tertelê u qırkerdena Dersim sero Devleta Tirki ra tazminat wastene zof cesareto pilo u haqa. Kar u ise tu rast bêro. Sera tuya newuye xêr bêro. Gaxandê tu bimbarek bo. Wes u war bîmane, hata reyna.

Bira yê tu İbrahim.

Not: Mirê numrê 4 ra 15 teney birusnê rind kena

Desmala Sure'ye,

Ben Dersimli okurunuz olarak, çıkardığınız bu yayınızdandan dolayı, Desmala Sure sahibi ve çalışanlarına teşekkür eder, başarılar dilerim.

Desmala Sure'ye abone olmak istiyorum. Abone olmam için gerekli bilgilerin aşağıdaki adresime yollanmasına ve alamadığım ilk dört sayısının da mümkünse tarafıma gönderilmesini saygılarımla arz ederim.

Ç. Kılıç

Saygıdeğer Dost,

.....'te bulunduğum sırada sizinle kısa da olsa telefonla tanışma fırsatı bulmuştum. Daha sonra ha bugün ha yarın derken, bir türlü yazma ortamını bulamadım. Umarım bundan böyle aramızdaki ilişkiler dastane bir çerçevede sürer. Biliyorsunuz önümüzde bir yığın sorunlar duruyor. Ebubekir'in aramızdan ayrılmasıyla bu sorunlar daha da yoğunlaştı. Ama sorunlar ne olursa olsun, çarelerini bulma kararlılığımızda. Sizden en büyük arzumuz, halkımızın önder kadrosu olarak bizimle yakın ilişkinizi sürdürüp ve aynı zamanda mazlum Zaza halkının davasına sahip çıkmanızdır. Buna tüm içtenliğimizle inanıyoruz. İlk mektubum olduğu için ayrıntılı yazmıyorum. İleride daha ayrıntılı yazışma dileğindedeyiz. Mektubumun başında hemen meselelere değindiğimden hal hatırınızı soramadım. Umarım çalışmalarınız sağlıklı bir şekilde yürüyor. Güzel yarınlarda buluşmak dileğiyle selam ve saygılar.

7. 11. 1991.

M. Çermug

Sevgili Seyfi Merhaba!

Uzun zamandan beri seni aramak ve görüşmek istememe rağmen bu bir türlü gerçekleşmedi. Çoktan beri Londra'ya gelmek ve senin ile tekrar görüşmek istiyordum ama hep başka nedenlerden dolayı bu mümkün olamadı.(...)Sevgili Seyfi,Raştiye adlı bir derginin Yazı Kurulu'nda ve politik çalışmalarıyla ilgili olarak faaliyet yürütüyorum.Sizin çıkardığınız yayınları da düzenli olarak izliyorum, çalışmalarınızın devamı beni ilgilendiriyor.Senin ile görüşmek ve tartışmanın yararlı olacağına inanıyorum...Nasıl, nerede görüşebileceğimize ilişkin bir şey önerememekteyim. Ama sen bana yazarsan veya buraya gelme olanağın varsa buna çok sevinirim.Görüşmek umuduyla hoşça kalasın. Sevgilerle.

27. 03. 1992.

Zafer.

Embaze Delal,

Sersera suma bimbarek bo; sera newiye marê,
homata marê bext sipeyên biaro.
Wes u war bumane.

Usxan C.

Değerli Dost Seyfi Cengiz,

Desmala Sure'yi okudum. Katılıyorum. Özgür, bağımsız, demokrat ve yepyeni bir toplumsal düzen için yaratmış olduğunuz değerler, önümüzdeki gün, ay ve yıllarda Dersimli'lere ve tüm ezilen halklara kullu olsun. Yine yazışmak ve görüşmek üzere.

M. Sarıyıldız.

Değerli Arkadaşlar,

Bana gönderdiğiniz Desmala Sure sayılarını (5) aldım. Derginin içinde bir de bildiri vardı (Dersim Geceleri 2). Dostlar, sizin bir örgüt olarak kişisel çıkar ve kazanç için yapılan bir geceler serisini protesto etmenizi yanlış buluyorum. Geceleri düzenleyen arkadaşlar ne Zaza halkının çıkarlarını gözetiyor ne de Dersim halkına bir yararları vardı. Bu insanların Dersimli olmaları, onlara Dersim halkının duygu ve düşüncelerini, kültür ve ananelerini çıkar uğruna satmaları hakkı vermiyor. Aynı geceleri bir örgüt yapsaydı çok farklı olurdu ve gerçekten protesto edilmeliydi.11. 12. 92'de imzasız bir mektup aldım. İçinde Dersim direnişinin 55. yılı dolayısıyla yazılmış bir bildiri çıktı. Bildiri bence soyut olarak kaleme alınmış. Daha detaylı ve somut bir dille kaleme alınabilirdi. Dersim yalnızca Seyit Rıza değildir, S. Rıza'da özgülleşen de özde bir Zaza direnişidir; yalnızca Dersimli Zaza (Yurtsever) sorunu değil, aynı şekilde diğer Alevi olmayan veya değişik dini inancı olanlar için ve Ateistler için (Zazalar) de önemli bir olaydır. Bildirinin altında "Almanya Dersim Yurtseverleri" imzası var.

Desmala Sure benim için çok önemli bir yayındır. Ancak bu tür bildiriler bence yanlış bir yöntemdir. Bildiriler siyasi olmalı ve kişilere değil topluma hitap etmeli, toplum için yazılmalıdır.

Saygılarımla

11. 12. 92

Usxan.

Saygı Değer Kardeşim Seyfi!

Göndermiş olduğun mektubu ve bildiriye aldım. Ve çok sevindim. Bildiride kaleme aldığın PKK'nın tutumu ile ilgili protestonuza içtenlikle katılıyorum. Sizinle ilgili eleştirdiğim ve katılmadığım konular, Zazaları (Alevi-Kırmanc, Sunni-Zaza diye) ikiye bölmektir. Bunu hemen belirtiyim, bu belirlemenize katılmamakla birlikte saygı duymaktayım. Saygı duymadığım konu düşünceye ambargo koymak ve sorunları tartışmamaktır.

Zazalarda ulusal sorun yeni yeni filizlenmektedir. Biz tartışmalarımızı kendi öz dilimiz olan Zazaca ile yaparsak bu

tartışmalarımızın ulusal düzeyde kişiliğimizi bulmamızda önemli katkılar sağlayacağına inanıyorum. Zazalar kendi ülkelerinde Zazaca konuşmaktadırlar. Zazaistan'ın bir çok köyünde halen okul yoktur. Kadınların % 90'ına yakını Zazaca dışında başka bir dil bilmemektedir. Türkiye genelinde Türkçe ve Kürtçe'den sonra en çok konuşulan üçüncü dil Zazaca'dır. Avrupa'da binlerce Zaza yaşamaktadır. Ulusal bilinçlenme Avrupa'daki Zazalar'dan başlıyor. Bunun bir çok sosyolojik nedenleri vardır. Ülkedeki Zaza ulusal bilinçlenmesini engelliyen faktörlerin başında, din, aşiret, vs. gibi feodal kurumların devlet eli ile korunması geliyor. Zaza ulusal kimliğine sahip çıkmak feodalizmin (din ve aşiretçiliğin) reddi demektir. Bıra bizim biribirimize ihtiyacımız vardır. Dar kalıpları kırıp enternasyonalizmi önce kendi içimizde geliştirmeliyiz.

93. 02. 04

M. Elişan

Xebetkarê Desmala Sure rê,

Mı rocnama sima dostê de xode diye. Ez wazen ku D.Sure tayena nejdıra nas bikeri. Juki fikrê sima wo politik çi beno bibo, medya Zazawura xebardar bi. Cokuna çimê mi tei deroke D.Sure re abone bi. Eke simake rajîye, moriya verenera nat mure burisnê. Vervê abonide çi wazenê, telvê kontê xora murê binusnê. Sima zere wu can ra selam kena.

Eve weşîye bimanê.

19. 03. 92.

M. Cömert

Hawalê Delal,

Ez wazen sima Desmala Sure amor I ra nat perune ro mure birusne, eke wazene Berlin'de ez name sima ra tika rosen; yaki axme ken.

Wes u war bimane.

15. 11. 92

Hawale sima Usxan C.

Hawalê Delâl,

Desmala Sure ke sima mi re rusna mi gurete, berx u dar be, az wazen ke sima mi re name de binusne, perune Desmala Sure çutir sima re birusnine, eve panqa ya ki eve posxane u numre hesav mi re name de binusne. Havalene, sima ke çie mi ra wazene mi re binusne sima re ruşnen. Haval Seyfî rê zaf

selamune mi vaze.

Wes u war bimane. Xatir ve sima.

Hata reyna.

3. 12. 92.

Usxan.

Değerli Havale "Desmala Sure",

Umud konke sima Desmala Sure hona wezene. Yayın'ı nanen sosyalist mare, zone u kulture mare zof lozum. Cike milete ma sosyalizm'ra xam niyo. Yi eve kulture xo sosyalizm'ra nejdîye. Ez wazonke dergiya sumare "Desmala Sure" ra aboneyine. Ju ki, deste mude ju artikel esto, sumare rusnon, eke neşr kene sa, bon sa.

Xatirve sima.

20. 3. 92.

Wuşe.

Hevalo Semt Seyfî Cengiz're,

Têlêwe amayêna mara têpiya xêyle waxt vêdrâ hama, ne to mi ra çîê hêsna; ne ki mi tora xeverêkê gurete. Gereke mi rica to biyardene hurêndî, torê biblyografya wa ke to waste biyardene pêser, birusnene, hama qe mi mezal nêdi. Çike o çiyê ke mi tora vake mi destde nêbi, ke o waxt to dine. Mi ki cayê de binrê rusnayvi serva berfekiye. Eke murê ame firsato virende to rê rusnon.....Na rozu Desmala Sure sero xêyle prangele (tartişma) esto, ez zof bon sa. Isalla nara têpiya tenêna rind vezêna. Seveta nustij u yazî ke (Fonts) problemê to esto besekon torê yardimê bikeri. Heqa "Desmala Sure" de Yeni Ülke'de nustijê vejîye (to re kopiyê rusna). Ma zaf qarayime. Ez vanu ê hênkenê kê pêroyine biyarê ju turik kerê, ju raede bixeneknê. Çixaş dest u bera ma ke amê, sima rê wayir vejîme. Gunê to ki hawrê xo vejîyê. Dismen çi plande ro nêzoneme.....Ju nustuso ke mi, verêcoy verva faşizme Almanya nustna torê rusno, laeq ke vênena dergiye ke. Zovina ita keder çino. Weşîya to wazeme. Xatir've to!

Not: Desmala Sure ra 5 tenu birusne!

23. 03. 92

H. T.

Desmala Sure Yazî Kurulu'na,

Son sayınızda: "Kırmanç - Zaza" halki'nin davasına sahip

çıkmanız sevindirici olmakla birlikte; aynı kökeni teşkil eden bu halkın, davasını omuzlamak tüm aydın, devrimci, komünist, demokrat, yazar - çizerlerin görevidir. Halkımız, evrimler sonucu bir takım ayrışmalar olsada; birliğin en önemli kilometre taşı olan "dil" bütünlüğünü korumuş ve günümüze kadar gelebilmiştir. Bu nedenle diyoruz ki: Atacağımız her bir adım halkımız'ın yararına olmalıdır. Ama, " Desmala Sure " nin son sayısını olumlu bulmakla birlikte, " Zaza " ca yazısında olumsuzluğu sergilemekten kaçınmamıştır. Zazaca ibare şöyle: " Ma xora key vato Zaza, Kurdî " yer almaktadır. Bu, birliği pekiştirmekten uzak, kendi içinde samimiyetsizliği barındırmaktadır. Devrimciler..! Hiç bir zaman dini (Tarikat) motifleri göz önüne alarak halkın bağımsızlık şiarını atamazlar. Aynı tahrikat şekillenmeleri tüm halklarda görmek mümkündür. Örneğin, Araplar, Türkler, Kürtler vs. bu mezhep ayrışmalarını içinde barındırmaktalar. Heleki, şu son dönemde halkımız'ın her türlü saldırı karşısında, bu gibi düşünceleri taşımak korkunç gelmektedir. Son dönemlerde "Kırmanc-Zaza" kültürü üzerinde organize edilen geceler "PKK" tarafından tehdit vari tavrıyla iptal edilmiştir. Gelişmelere paralel olarak atacağımız her türlü olumlu adım, bizim birliğimizi pekiştirecektir. Bundan kuşkunuz olmamalı..! Sayın Desmala Sure Yazı Kurulu'na bu çirkin olayı tekrarlamamaları için; halkımız önünde protesto ediyor..! Şiddetle kınıyoruz. Mücadelenizde başarılar!.

7. 12. 92.

Raya Zazaistan adına
DUR...

Hevalê hêja.

Sala we ya nu piroz be.Bi daxwaza ku salên li pêş bibinsalen azadi, serxwebun u serfiraziyêbi hêviya bidestxistin u jiyandina azadiyê.

**Xebatkarên Weşanxaneyê KOMALE
Recep Maraşlı**

Biraê mino delali, Seyfi,

Naskerdena marê, çiqaşi ke honde herey vo ki, ez zaf binne sa. Hem nezdîra naskerdena ma, hem ki, qeseykerdena maa meselunê miletê ma zof rind biye. Hama oncia ki ê vatena mi nêbi, zerê mu ret nêkerd. Heto zura waxtê qeseykerdena ma kûm bi, mûsait nêvi; heto binra ki, minasiv nêvinon ke, tu zê meymanê bêaxki bêrê, racêrê. Çike, wertê miletê mara mordemê baqil u zere çipi raşti ke nêveziay; yiê ke ho est werte ki, zomonêra tepiya ya zê sakili rişiyay, ya ki bi xızmekarê sari, miletê hora koti dûri, nika ki identiita milli u kulturê miletê ho redkenê. Seweta gurenayisê haqa miletê ma ki, gereke mordem bivo ke, mesela xelesa miletê ho, her çira berz bicêro, mesuliyet u vazifê ho rind bızano. Seweta na xelesa ke çî lozimo, heni raa ho tayinkero, ura şêro. Na hetra zof binne sa ke, to na mesuliyet cêna hoser. Heto binra ki, ze ke vanê

"arifirê tarîf lozum niyo", ciya nê, piya gurenayis lozimo; gereke dire tenê mordemê zonaaxi, wayirê tecrûbey, bêrê têlewe, postia ho pêsanê, hêni pêrodê. Ewe zovina tore kes zêde ravêr nêsono; heya hondê qeweta ho taê kar beno, hama nêmezet maneno, hedefo nihai nêreseno. Mordem gereke verê postalunê hode nê, gereke dûride niado, heni rae taqivkero. Dormê hode niadan, keso nianê çino. Ez heni zonan ke, nu vazifê mao. Mesuliyetê na mesela u mecburiyetêna piya -gurenayisi ki temelê meselao. Ez van, "ma gegane bême têlewe, eve dosteni u biraeni, gereke rew-rew, derga derg qeseykerime". Bê-qeseykerdene toa nêveno. Mira heni oseno ke, seweta na mesela ma, eve zereweşênî sovet kerdene zof lozuma. Na asmunê verê made, besekena oncia bê ita, qe ke nê, hata heftê çê made vinde. Çi ke zê raa peêne, eve vasuta sari nêvo, ma hove ho zovini bîvinime. Heni zonan ke, hal u durumê to rindo; isala ke wes u wara. Yê mi, karê mi ita devam keno. Kar zofo, bar girano. Ez van hata payiz giramer indi baskerime. Uzara tepiya ki zovina kari kunê sıra. Na hefta peêne de, mi " düzeltme " e zu makalê Karl Hadank'i kerd. Tede zu ki hetê mura "Qesê Veri" (Önsöz) esto; Danimarka'de, mecmua Acta Orientalia'de vezino. Hora keyke veziya torê zu nüsha rusnen. Tu murê qalê notun u materyalê lûgat'i kerdî vi, eke murê birusnê zof rind beno. Hama eve poste minasiv nêvinan. Tu ke ama mutlaqa eve ho tey biya. Vindbiaêna ho zof hêfa! Hata reyna indi tora xatur bîwazine, wes u war bîmane. Xatur ve to.

3. 6. '92

Zülfî Selcan

Bira Seyfi,

Mî hurdi mektuvê to ki gureti, zof bine sa, wes u war ve. Mî dokümanunê siyasîu de niada, cao ke tey qalê Zaza / Kırmanc / Dersim beno, seweta Bibliyoxrafya lozimo. Mî notunê lûgat u girameri de ki niada. Zê vatena mi, ez qesunê lûgati sero vîndan, qontrol kan, belkia qesê ke lista mîde çinê, yi tede estê. Niaden ke axiri tu ki tenê sarê ho zon u girameri sero dazno. Lawikê ke to wasti vi, ezo torê yê Çuxure, Derê Laçi u yê Sahin'i nika rusnan. Yiyê bini hona gereke tekstê ho rast vo; mi ke kerdî rast, torê dûma rusnan.to telefonde murê qal kerd ke, hetê Qereqçan'ide Zazaunê Bingol'ira "Delmiş Çewtigi" vazino. No informasyon zof muhîmo. Murê hona teferruat lozimo. Tu ve olvozunê hora murê mutlaqa na malumatu arêdê....Naz..'ye yine murê yi lawiki, yanê metinê lawiku rusna, seweta mi senik çiyu newe tederu...tu ke na hetî ser ama, dergaderg qesey kime. Hata reyna xatur wazan, wes u war bîmane.

8. 9. 92

Zülfî Selcan

Not: Niade "Yeni Ülke", 6. Sept. - 12. Sept. '92, sayfa peene: "Halkımızı vatana dönmeye davet ediyoruz". "Değerlendirme bike!".

Bira Seyfî,

Ma ve xêrdi. Xelê waxto ke ma xevere zuvinira nêgurete. Îsala ke wes u wara. Waxtê "Sewunê Dersimî" nezdi biyo, nika vergi zurenê. Mî hesna ke tu ki xevere gureta.'i vake, torê materyalê informasyonu rusno. Ez o ki torê na materyal oncia mektuve de rusnan.....Kar u gurê to isala ke rind sono. Mî ki ita karê girameri tenê vindarna, seweta na sewu zu kasete de newiye kan hazir. Zovina zof qesa de newiye çina. Hata reyna xatir biwazine, wes u war bîmane.

Zilfi Selcan

(Bu mektup Kasım 92' de alındı).

Bira Seyfî,

Mî mektuva to gurete, binne sa. Zê qeseykerdena ma ez ciavê yi persu kan hazir. Ezo torê zu makalê ho u yê Karl HADANK' i rusnan. Na makale Acta Orientalia' de (Kopenhagen) vezina. Wes u war bîmane. Hata reyna, xatir ve to.

Zilfi Selcan

(Not: Bu mektup Aralık 1992' de alındı).

Birao delalî, Seyfî,

Mî "bildiri" guret, zof binne sa. Hetê propaxanda u formülasyonu ra zof rind gureto qileme. Mî ve ho ita zedna, dan naskerdoxunê dorme ho. Çıqaşi sima destra yeno, honde propaxanda na hadisey bikerê, pêro "Seferber" vê, eve dest axme kerê. Ez wazan ke, na bildiri hem ki eve na zonu veziyo. Kurmancki / Zazaki Almanki İngilizki Fransızki Hem welatde, hem ki pêro welatunê Avrupa' de hata dî - hirê asmi aktiv propaxanda na hadisey bikerê. Mordemê ma ke eve vesile na mesela tenê bêrê pêser, zof rind beno. Mî torê zu makalê K. Hadank' i u yê ho rusna vi, ez o torê zûna rusnan..... Hata reyna, xatir ve to. Wes u war bîmane.

Zilfi Selcan

(Not: Bu mektup Aralık 92' de alındı)

Ma evê xêr bira Seyfî,

Mî mektuva sima gorete. Seveta fikrê sima bine sa ke, sima wazenê Desmala Sure de pelga " Zon, Kultur u Edebiyatî" rakerê. Çike sima ki rind zonenê eve kulturi - zon, din, pîsule (töre, adet) - qe towa nêbeno. Kamiyena ma (Hüviyetê ma) zon u kulturê mawa. Zon u kulturê ma dismala / desmala royê mawa. Ez ki coka sîmarê na mektuva hode ju kîlam rusnon. Na kîlam verêcoy Piya, amor 5 / 1989 neşr bi. Prensîpê mî uyo ke, mao ke zon u kulturê ho serre gurime piya dest jûmîn dime. Eve dosteni u birayeni piya bigurime. Mara zovina wayirê ma çino. Ma ke horê bime ve wayir, zovina wayir lozum niyo. Hedefê ma: her kes horê wayir vo ke, milletê ma bêwayireni ra bixeleşîyo. Hetê politika sîmara mordem gereke hona zof çî biaro ra araze. Xeylê çide hona kemeni estê, mordem verva fikrê neweyrê, fikrunê binurê zerre hira bumano kê, karê hode zelaliye bivino. Pêseroka sîmade mî çimde xeletiya pilê: sima Zazau kenê dî letey. Zaza çiko, Kirmanc çiko, Kird çiko, Dimil çiko? Ni nê dî nameyîyê, nê ki çor nemeyîyê. Mî çimde nu teyna ju nameo! Sarê Dersim hora vanê Kirmanc, Sarê Siverek hora vanê Dimli / Dimli, sarê Zara hora vanê Dimli! Na namê standart / çip niyo. Sima nameo "Zaza" serva Zazaunê suni vanê, nameo "Kirmanc" serva Zazaunê alevi vanê. Zazaê Siverek sunniyê, Zazayê Şevazi (Zara) aleviyê, hama hurdemena hora vanê Dimli. Tarihe Zazayê Siverek Dersim ra şîye, waxtê Pir Sultan Avdali de merkezê kulturê Zazau / Dimilî Şevaz viyo. Cumhuriyê ta Tirku ra avê Dersim viyo. Ewru Aleviyê hetê Şevazi, Maladiya, Çorum, Yozgat, Tokat kok ra pêro Zazayê / Dimilîyê. Mî ke Almanya da sewunê Edebiyatî de kîlamî wendî, hata ewru mîra Maladiya ra, Şevaz ra, Çorum ra, Zile ra, tokat ra xeylê tenu vakê " koke ma Dersim ra o " (Erzîngan, Tunceli). Sarê maê hetê Siverekî ki vanê ma verêcoy / waxto virende Dersim ra barkerdo. Na alevi u sunni pêro ju millete. Tayinê zonê ho hovira kerdo (Aleviyê hetê Anadolu -), tayinê zovina din goreto (Dimilîyê sunni). Yaki verêcoy yi ke, Dersim ra hona nêşivi, u waxt Dersim de, yaki merkezo kan Şevaz de kamji din bi? Dinê ma pêroyinê u waxt çik vi? Ma çuuri jûmîni ra têcêra bime? Kurmanciyê ("Herewere") hetê aleviunê Maladiya u Şevaz de, Tirkiyê hetê alevinê Tokat u Yozgati de zof kelimeyê Zazaki / Dimilki estê, telafuzê yinê, pîsula yinê, şîma yinê zof şîyaro jûmîni. Na mesela serre mordem gere ke hona zof biwano, binuşo. Sifte bîmuso, keş kero, sayê kero! Ez coka fahm nêkon, sima na millet ça jûmîni ra ça kenê têcêra? Serva dini? Ma ju milletime, ewru letê mao ju aleviyo, letê ma ju sunniyo. Alevi her waxt binê deşti de viyê, ewru ki binê deşti derê, xeylê zulim oncenê. Hukmatê Tirki inê evê zor keno sunni. Mordem gereke na mesela her waxt biarora zon. Na vazîfa ma pêroyina. Sima na mesela Aleviunê anê ra zon, çiyê hewlo, pilo. Hama Dimilîyê sunni u alevi ju millete. Kulturê ma Pir Sultan Avdali ra hata Yılmaz Güney payrao, weso. Kulturê made din marê dewletiya, şindor niyo! Eve selamê olvajêni, wes u war bîmanê.

28. 12. 92

H. Dewran

Değerli Arkadaşlar,

Böyle bir yayın organı çıkardığınız için sizi kutlarım. Yalnız, cümle kurmakta zorluk çekiyoruz. Bir harf çizelgesi, Zazaca'daki Türkçe'den farklı harfleri gösteren bir alfabe yayınlamanız ve Zazaca konuşan bölgelerin gramer ve şive farklarına açıklık getirmeniz iyi olacak. Ben Erzincan'lıyım. Bu dergideki Zazaca yazıları anlamakta zorluk çekiyorum, özellikle aylar ve günlerde oldukça sapmalar vardır. Ama, herşeye rağmen sizi kutlar, bundan böyle yayınlarınıza abone olmak istiyorum. Elimde Desmala sure yoktur. Derginizi bir arkadaşta gördüm. Adresinizi aldım ve size yazıyorum. Çıkan ve çıkacak olan sayılardan adresime gönderirseniz memnun olurum. Senelik abonenin nereye ödeneceğini de ayrıca bildirirseniz ederini gönderirim. Bu konularla ilgili dökümüne ihtiyacım var. Elinizdeki bu konularda bilgi veren dökümanları gönderirseniz memnun olurum.

Dostça Selamlar.

16. 9. 92

S. Yıldız

Bıra Seyfi,

Bundan üç - beş ay önce size Kirmancki'ce (Zazaca) yazdığım mektupta, Desmala Sure'ye olan ilgimi belirtmiştim. Ne yazık ki henüz sizden bir yanıt almış değilim. Nedenini bilemeyeceğim ama bu mektubun size ulaşmadığını sanıyorum. Sağolsun, dostum Daimi olmasa çalışmalarınızı izlemek ve D. S.'nin yeni ürünleriyle tanışmak mümkün olmayacaktı. D S'ye olan ilgimi koruyorum. Şimdilik her sayıdan 5'er adet rica ediyorum. Yanıtınızı bekler, dostça selamlarımı iletirim.

Eve weşîye bımane

14. 12. 92

M. Cömert

Merhaba Dost,

Yıllar önce Tunceli Kültür ve Dayanışma Derneği'nin faaliyeti ve çalışması döneminde bir araya gelmiştik. Fakat o dönemin koşulları herbirimizi belli yapılanmaların içine sürükledi. Ondan sonra hiç diyalogumuz olmadı. Buna rağmen ben durumunu soruyordum. Yıllar sonra da olsa mektubunun çıkıp gelmesi belki de seni şaşırtacaktır. Belki de bilgin vardır, ama ben gene de sana durumumu izah edeyim. Ben 1981'de davasından içeri düştüm. Yargılama sonucu iki ayrı davadan 33 yıl dört ay ceza aldım. Toplam içerde on yıl yedi ay yattım. Geçtiğimiz yıl Nisan ayında'ya geldim.

İltica talebinde bulundum, hemen kabul ettiler.....Kısa bir süre önce...tarafından çıkarılan **Desmala Sure** isminde bir yayın elime geçti. Dergiyi okudum. Derginin düşüncelerini olumlu bulmama rağmen bir çok nokta üzerinde tartışmak istiyorum....Zazaların ayrı ulus ve Zazaca'nın ayrı dil olduğuna katılıyorum....Ben Kirmanclar ve Zazalar arasındaki ayrılığı öğrenmek istiyorum.(...).

Çalışmalarınızda başarılar dileyerek selam ve saygılarımı yolluyorum.

A. K. G.

Arkadaşlar,

Sizden daha önce bir sayı "Kürdistanlı Marksist" ve bir sayı son çıkan "Dersim" üzerine gazeteniz elime geçti. Bundan sonra göndereceğiniz dergilerin de ücretini göndermek istiyorum. Eğer banka hesap numaranızı gönderirseniz benim için daha kolay olur.

Dostça Selamlar

M. Yılmaz
Hollanda

Değerli Dost,

Mektubunu aldım. Gecikmeli cevap yazdığım için kusura bakma. Gecikmenin birkaç nedeni vardı. Mektubunu Desmala Sure'nin ikinci sayısından önce aldım. Dergiyi bekledim, onu okudum....Değerli Dost, Kirmancların ve Zazaların ayrı halk oldukları konusunda kapsamlı herhangi bir araştırmam olmamasına rağmen, bu konuda sizin ve diğer insanların yazdıkları bana doğru geliyor. Fakat gene de imkanlarım elverirse bu konuda okuyup araştırmak isterim. Heride buraya uğrarsan bu konularda etraflıca konuşmak istiyorum. Onun için mektupta bazı konulara değinmeyeceğim....Mektubunda birlikte yürümenin yollarını ve imkanlarını araştırmalıyız diye yazıyorsun. İnsanların düşünceleri bir noktada çakışıyorsa mutlaka birlikte hareket etmenin yollarını aramalı. Bundan dolayı yazdıklarına katılıyorum....Ayrıca çok bulanık bir ortamdayız. Sebebine gelince doğru yanlış bazıgüçler almış yürüyor. Kendilerinden olmayanı çok rahatlıkla "Mit" veya "Ajan" olarak değerlendirebiliyorlar. Birkaç yerde düşüncemi belirttiğim için iki kez tatlı - sert bir şekilde tehdit edildim. Berxwedan'ın son sayısını okuduysan Apo orda "**Şimdi de Kirmanciye meselesini çıkarıldılar, bu MİT'in oyunudur**" diyor.

Bunları belirttiğim için korktuğum sonucu çıkarma. Bu insanlar güçler. İnsan nereden geleceğini bilmediği için dikkat etmek lazım.

Şu an profesyonel olarak çalışabilecek durumda değilim. Ancak bir kenara da çekilecek değilim. Belirli konularda yardım etmeye hazırım.....

G. A. K.

Merhabalar,

Sizin çıkarmış olduğunuz Desmala Sure dergisini bir demokrat olarak selamlarım.

Birinci sayı dahil dört adet göndermenizi ve çıkacak her sayıdan dört adet gönderirseniz mutlu olurum.

Ayrıca size nasıl ödeme yapacağıma dair bir not gönderirseniz iyi olur.

Devrimci selamlar.

Almanya

Dost,

Desmala Sure'nin birinci sayısını okudum. Daha evvel Piya, Ayre, Raştiye, Berhem gibi dergileri de takip ediyordum. Halen de takip etmekteyim. Derginizin siyasal içeriğine bütünlüklü katılmıyorum. Ama, dil, milliyet (bana göre bazı yanlışlar olsa da), tarih vb. konularda getirdiğiniz açıklık ve cesaretli davranışınızdan ötürü kutlarım.

Ben de 10 yıldır Zaza müziği, halk oyunları, inanç, edebiyat (masal, hikaye, atasözü, deyim) vb. alanda Zaza folkloru sahasında araştırma, derleme faaliyetlerinde bulunuyorum. "Dersim Ezgileri-1, DAİMİ" adıyla Zazaca - Kürtçe kasetim basıldı...Elinize geçti mi? Geçtiyse eleştirilerinizi de beklerim....Ben dergide özellikle dil, tarih, folklor (Halkbilim) ilişkin konulara yer verilmesi gerektiğine inanıyorum. Evvela kimlik olayının bilinmesi gerekiyor. Kimliğimizi belirttiğim sahalarda ispat etmeliyiz.

Çeşitli örgütlerden insanlar bu meseleyi bilmek istiyor. İnsanlarımızda bir arayış var. Ben de halkbilim (özellikle dil, inanç) meselesinden hareketle birkaç yıldır bu meseleyi sorguluyorum. Halkbilimin çeşitli sahalarıyla olan ilişkim, halkımı tanıma ve nabzını tutmada daha da imkanlar sunmaktadır. Dolayısıyla, seviyesi, kimliği, yaratıcılığı, psikolojisi, ne istediği, sosyal - sınıfsal ve ulusal meseleye yakınlık ve uzaklığının nedenini az - çok kestirebiliyorum. Bunu mektup diye kabul etmeyiniz. Tren yolculuğunda yazdım. Geniş ve ciddi yazıyacağım sizinle. Almanya'da az çok durumları biliyorum. Bu meseleye olan ilgiyi. (.....) Kendi halkım ve değerleri, benim ilk el atmam gereken değerlerdir.

Derginizin 2. sayısını istiyorum. Parasını da göndermek için gerekli adres ve açıklamayı yazarsınız. Ayrıca belirttiğim noktalara ilişkin (Dil, Tarih), varsa Türkçe'ye çevrilmiş dökümün de istiyoruz. Bu meseleye ilgi duyan çeşitli gruplardan insanlar vardır. Bir an evvel bekliyorum cevabınızı. Dostça selamlar, öperim.

3 Haziran 92

D. Cengiz

Saygıdeğer Dersim Komünist Hareketi,

Bizler Dersim Sosyalist Hareketi'nin taraftarlarıyız. Tesadüfen değerli derginiz elimize geçti ve çok etkilendik. Hayatımız bir anda alt - üst oldu. Hemen kendi Dersim Sosyalist Hareketi örgütümüzü fesh ederek size katılmaya karar verdik.

Derginiz Desmala Sure bizim için yeniden doğuş ve gerçekliğine dönüş oldu. Bundan sonra, topyekün bu davada, tüm yeteneklerimiz, bilinçli emeğimizle, ölüm dahil hayatın her alanında ve her koşul altında seninle birlikteyiz. Senin önderliğinde, açmış olduğun ışıklı yolda yürürken, sana ve senin yürütmüş olduğun kutsal davaya layık olacağımıza, namusumuz, şerefimiz ve Dersim halkı adına söz veriyoruz....

Sen, artık bizim için Seyfi Cengiz değil, çağdaş Seyit Rizo'sun....DSH adına kabülünüzü bekliyoruz. Değerli Desmala Sure derginizin önümüzdeki sayısında heyecan ve sabırsızlıkla cevabınızı bekliyoruz.

Yaşasın Dersim!

Yaşasın Dersim Komünist Hareketi!

Yaşasın Önderimiz Çağdaş Seyit Rizo!

İmza: Mustafa, Ali, Hüseyin ve Haydar.

Not: Yukarıdaki mektubun kimi bölümlerine yer vermedik.

Değerli Yoldaş Seyfi!

Yurt dışı koşullarında da olsa yüce komünizm davasına olan inancınızın daha da güçlenerek devam ettiği, çıkarmış olduğunuz derginin bütün sayfalarında berrak bir şekilde görülüyor. Bu davanın yalnız Kürdistan'da değil, bütün dünyada bir sınıf meselesi olduğu için, öncelikle enternasyonal ruhunu geliştirerek, bu davaya tüm dünya işçi sınıfının birlikteliğini ve iletişimini sağlamak.

Çıkardığınız dergide Kürdistan tarihini ve Kürdistan'daki mücadele rotasını açık bir şekilde net koymuşsunuz. Bu dergi burada çok arkadaşlar tarafından okundu, tabii ki PKK taraftarları tepkilerini gösterdiler. Fakat önemli olan gerçekleri

cesaretle, hiç bir engel tanımadan söylemekir. Doğrular her zaman nihai zafere ergeç ulaşır.

Seyfi arkadaş,
Dünyadaki Kürdistan'lıları Kürdistan tarihi ve mücadelesi hakkında aydınlattığınız için size teşekkür ve sevgilerimi iletirim. Mücadelende başarılar dilerim....Mektup yazarsan sevinirim. Sevgiler, saygılar.

D. U.

Avustralya

Yoldaş!

Görüşmeyeli iyi olmanızı candan dilerim. bizler de uğraşıyoruz. Bu aralar yazılar yazmakla meşgulüm....

Yazılarımdan biri Dersimli Z. Ali imzasıyla Raştiye dergisinde yayınlandı. İkinci yazımı size yolluyorum. Yayınlayıp yayınlamama hakkı tabi size ait. Yayınlamamak da demokratik bir haktır. Yazı bana göre tam istediğim gibi olmadı. Nedenleri, en önemli olarak, dil ve lehçeler hakkında fazla bilgi sahibi olmamam, fazla cesaretle yazmamı engelledi. Yazıda gerek gördüğünüz değişiklikleri ve çıkarılması gereken bölümleri çıkarabilirsiniz. Eklenmesi gereken bölümleri eklersiniz. Bu konuda benim adıma gerekli revizyonu yapabilirsiniz. Sert olan bölümler varsa, çıkarma yetkisi size aittir. Değişiklikler yaptıktan sonra yazının son şeklini bana bir nüshasını gönderirseniz çok memnun olurum. Aynı yazıyı sizin düzeltmenizden sonra başka dergilere yollamayı düşünüyorum. Daha geniş ve değişik çevrelerin okuması açısından diğer yazıyı "Ulusal Kültür ve Milliyetçilik" üzerine yazmayı düşünüyorum. Veya yalnız "Milliyetçilik" üzerine. Siz seçin, ben yazayım. Ben milliyetçilik konusunu bu aşamada daha önemli buluyorum. Dergi paralarını ay başında postalıyorum....Görüş ve önerilerinizi bekler, saygılar sunarım. Tüm yoldaşlara selam. Yazışmaları bekler, başarılar dilerim.

Ekin Dersim.

Yazışma Adresi: Desmala Sure

Postfach: 1336

2222 Marne / W-Deutschland

Hesap Numarası: Alte Marner

Sparkasse

Kto. Nr.: 100046903, Blz.: 21851720

2222 Marne / W-Deutschland

Fiyatı: İngiltere: £ 2, Almanya: 5 DM

İsveç: 15 Kr. Fransa: 20 F.

Hollanda: 7 Fls.

DAYÊ

Dayê!

Çormega cenemiya virasta
ezo tede bêştâyê ne,
kila koyê Dersim ra qirfîne
ardu' estne naza.

Dayê!

Zerra mi biya adir u kile
gina hepsa zalimro,
hepsa dêy de adir
adir zerê mi dero.

Naleno,

jiveno,

Vano; axx welat axx!

Adir zerê mi de,
çimê mi to de mend,
destê mi morzêlu de,
hêfê to inerê mend.

Dayê!

Leza ma leza girana,
na, giraniya welatê mawa
giraniya xeleşiyêna mawa.

Leza ma,

eve gonâ mira bişüye
berze wertê qewxa Dêrsim'i.

Va veng bîdora xo

"Xumalê vazê rozêka câmerdina"

Koyê Dersim de

Hata ke qesas nêceriya na zalim ra,

va şêro binalo,

bari

bari..!

11.03.83

Hawar Tornêcengi

DESMALA SURE
VENGÊ TU YO!

BERZKE VENGÊ XO
ÊNDÎ!

Desmala Sure, katlanarak büyüyor. Desmala Sure'nin öne sürdüğü fikirler ve kavramlar hemen bütün devrimci gruplar içinde, ülkede ve sürgünde tartışılıyor. Desmala Sure'nin ortaya attığı tezler ekseninde tüm devrimci gruplar içerisinde bir ayrışma yaşanmaktadır. Yıllardır ısrarla suskunluğu tercih edenler, tartışmamak için her türlü yöntem başvuranlar, Desmala Sure'nin fikirleri kendi saflarında taraftarlar bulunca yarı-gönüllü bir tarzda da olsa tartışmayı kabullenmek zorunda kaldılar. Desmala Sure, bu tartışmayı kazanacaktır, daha şimdiden kazanmıştır bile. Bundan kuşkusuz olanlar dergimizin bu sayısının kapağına baksınlar yeter. Desmala Sure çevresinde hızlı bir toparlanmanın yaşandığını bu sayımızın kapağından, okur mektuplarından açıkça görmek mümkün. Desmala Sure, artık hesaba katılması gereken bir güçtür. Varlığı yadsınamayacak bir Desmala Sure Hareketi (DSH) var artık. Hareketimizin varlığına yönelik tehditler, bu tehditlerden umulan sonuçları vermeyecektir. Bu kesin. Dostlar, yoldaşlar! Desmala Sure'ye sahip çıkalım. Desmala Sure sizindir.

Yazışma Adresi:

Desmala Sure, Postfach 1336,
2222 Marne, Deutschland (W)

Hesap No'su:

Alte Marner Sparkasse,
Konto: 100046903, BLZ. 21851720
2222 Marne, Deutschland (W)

Fiyatı:

İngiltere £ 2, Almanya 5 DM, İsveç:
15Kr. Fransa 20 Frank, Hollanda 7 FLS.